

BREZİLYA ÜLKE RAPORU

HAZIRLAYAN

Emin GİTMEZ

Şanlıurfa Yatırım Destek Ofisi Uzmanı

Ağustos 2013

İÇİNDEKİLER

1. ÜLKE GENEL PROFİLİ.....	3
1.1. Coğrafi Konum.....	3
1.2. Siyasi ve İdari Yapı	4
1.3. Nüfus ve İşgücü.....	5
1.4. Brezilyanın Üye Olduğu Uluslararası Kuruluşlar	6
1.5. Uluslararası Kuruluşlarla Bağlantılar ve Diğer Ülkelerle İlişkiler.....	7
2. GENEL EKONOMİK YAPI	9
2.1. Bütçe.....	9
2.2. Bankacılık ve Finans	9
2.3. Tarım	10
2.4. Tekstil.....	11
2.5. Sanayi	11
2.6. Enerji	12
2.7. Telekomünikasyon	13
2.8. Ulaşım	14
2.9. Dış Ticaret	15
2.9.1. İhracat	16
2.9.2. İthalat.....	20
3. YATIRIM ORTAMI	23
3.1. Yabancı Sermaye.....	23
3.2. Brezilya'da Yatırım Hakkında Genel Bilgi	24
3.3. Yatırım Açısından Önemli Bölgeler.....	26
3.3.1. Sao Paulo Eyaleti.....	26
3.3.2. Rio de Janeiro Eyaleti.....	26

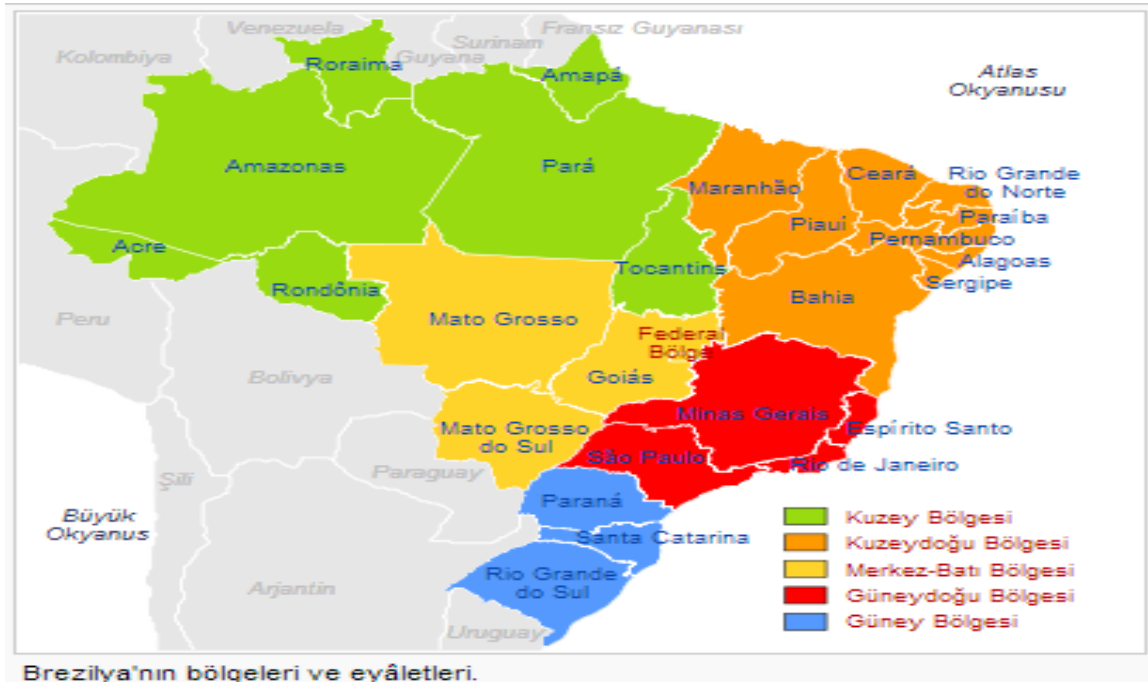
3.3.3. Goiás Eyaleti	27
3.3.4. Bahia Eyaleti	27
3.4. Ülkedeki Serbest Bölgeler (Özel Ekonomik Bölgeler)	27
3.5. Şirket Türleri ve Kuruluşu.....	27
3.5.1. Anonim Şirket (sociedades anonimas)	28
3.5.2. Limited Şirket (limitadas).....	28
3.5.3. Ortak Girişim.....	28
3.5.4. Şube Kuruluşu	28
3.6. Brezilya'nın Bölgelerinin Ekonomik Potansiyel Bakımından Durumu.....	28
3.7. Yatırım Teşvikleri	29
4. TÜRKİYE-BREZİLYA ARASINDA TİCARİ VE EKONOMİK İLİŞKİLER	30
4.1. Türk Firmalara Öneriler	32
4.2. Türk Firmalarınca Yapılan Yatırımlar	33
5. İŞADAMLARININ PAZARDA DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR	36
5.1. İş Görüşmelerinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	36
5.2. Pasaport ve Vize Uygulaması.....	39
YARARLI ADRESLER	41
KAYNAKÇA	44

1. ÜLKE GENEL PROFİLİ

Brezilya; beş kez Dünya şampiyonu olduğu futbolun yanı sıra voleybol, basketbol, tenis, yüzme, plaj voleybolu, sörf, otomobil yarışları ve yelkencilik alanlarında Dünya çapında önemli başarılarla imza atan ve capoeira, samba gibi folklor etkinlikleri ile dünyada çok sık bilinen bir ülkedir.

1.1. Coğrafi Konum

Brezilya (Portekizce: Brasil) ya da resmî adıyla Brezilya Federal Cumhuriyeti (Portekizce: República Federativa do Brasil) Güney Amerika'da yer alan, kıtanın en büyük ve en kalabalık ülkesidir. Uzun bir Atlas Okyanusu kıyısı vardır. Komşuları güneyden kuzeye: Uruguay, Arjantin, Paraguay, Bolivya, Peru, Kolombiya, Venezuela, Guyana, Surinam, Fransız Guyanası'dır (Ekvador ve Şili hariç tüm Güney Amerika ülkeleriyle komşudur). Brezilya Bayrağındaki sarı, topraklarından bol miktarda çıkartılan altını; mavi, denizi ve yeşil, ormanları temsil eder.

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Brazil_Labelled_Map.svg (10.06.2013).

Atlas Okyanusu ile çevrili Brezilya'nın diğer Güney Amerika Ülkeleri ile 12.000 km'lik sınırı vardır. Brezilya'nın başkenti Brasilia, politik ve idari merkez olmakla birlikte ekonomi, ticaret ve sanayi merkezleri başkentten uzakta Atlas Okyanusu kıyısında yoğunlaşmıştır. Sao Paulo, güneydoğuda başkentten 1.015 km uzaklıktadır. Diğer büyük şehirler Rio de Janeiro, Belo Horizonte güneydoğuda, Porto Alegre güneyde, Salvador ve Rıfe ise kuzeydoğuda yer almaktadır.

Brezilya’da ekvatorial, tropikal, yarı kurak, dağlık tropikal ve astropikal olmak üzere beş iklim bölgesi vardır. Amazon Bölgesi’nde yıllık ortalama sıcaklık 22-26 °C dolayındadır. En sıcak-en soğuk mevsimler arasındaki sıcaklık farkı ihmal edilebilir boyuttadır. Amazon Bölgesinden tropikal bölgelere yaklaşıldıkça yaz ile kış arasındaki sıcaklık farkı artmaktadır. Ülkenin en sıcak bölgeleri kuzeydoğuda yer almaktadır. Mayıs-Kasım arasındaki kurak dönemlerde sıcaklık 38 °C’yi aşmaktadır. Atlantik Okyanusu kıyıları boyunca sıcaklık 23-27 °C dolayındadır. Kışlar, genellikle kurak geçmektedir. Amazon Havzası ve Atlantik kıyıları boyunca yağış oranı yüksektir.

Brezilya’da tropik bir iklim mevcuttur. Yazlar doğu ve kuzey doğu bölgesinde sıcak, kışlar kıyıda 20 °C’ye kadar ulaşabilir. Brezilya’nın dağlık arazisinde daha soğuk, Güney’de ise nemli ve astropikal bir iklim vardır.

1.2. Siyasi ve İdari Yapı

1500 yılında Portekizli denizci Pedro Alvares Cabral tarafından keşfedilmiş, önce bir Portekiz kolonisi iken 1822 yılında bağımsızlık ilanından sonra Brezilya İmparatorluğu ve 1889 yılında başkanlık sistemiyle yönetilen Brezilya Federal Cumhuriyeti şekline dönüşmüştür. 1984’e kadar askeri bir rejimle yönetilen Brezilya, son yirmi yılda demokratikleşme açısından büyük aşamalar kat etmiştir. Farklı ten rengine, dini inançlara ve kökenlere sahip yaklaşık 200 milyonluk nüfusun artık cebren bir arada tutulmasına çalışılmamaktadır. Temel hak ve özgürlüklerin genişletilmesi, anayasal reformlar, federal birimlere yetki ve sorumlulukların devredilmesi ve diğer reformlar sonucu Brezilya’da demokratik bilinci oldukça yüksek, örgütlü ve katılımcı bir vatandaş profiline ulaşılmıştır.

Brezilya, 26 eyalet ve bir federal bölgeden oluşur. Başkan, federal hükümetin yürütme kurulunun başıdır. 4 yılda bir ve en fazla iki dönem üst üste seçilebilir. Oldukça geniş yetkilere sahip olan Başkan’ın kanun yapma yetkisi olmamakla birlikte, Kongre’nin uygun bulması halinde geçici kararname çıkarma yetkisi vardır. 513 üyeli temsilciler meclisi ve 81 üyeli senato olmak üzere iki meclisli olan Kongrede; meclis üyeleri 4 yılda bir başkanla eş-zamanlı olarak, senato üyeleri ise 8 yıl için seçilmektedir. 4 yılda bir sırasıyla senatonun üçte ikisi veya üçte biri yenilenmektedir.

Latin Amerika Bölgesinde son yirmi yıldır tabandan gelişen oldukça kuvvetli bir toplumsal hareketlenme dalgası mevcuttur. Brezilya’nın da başını çektiği bu sosyal hareketlenmede, vatandaşların kendi hayatlarını doğrudan etkileyen konularda karar alma mekanizmalarına bilfiil katılmayı talep ettikleri görülmektedir. Bu bağlamda, yerel yönetimler ve belediyeler bu sosyal hareketlenmenin örgütlü bir şekilde fark yaratabildiği zemin olarak öne çıkmaktadır. Vatandaşlar artık 4-5 yılda bir sandık başına gidip seçtikleri belediye başkanının dikte ettiği önceliklere boyun bükme

yerine, mahalle mahalle, sokak sokak örgütlenerek yerel yönetimde bizzat söz sahibi olmayı tercih etmektedir.

1.3. Nüfus ve İşgücü

Brezilya'nın 2012 yılı itibariyle toplam nüfusu 199.321.400 kişidir. Yıllık Ortalama doğum oranı %0 15,2'dir. Nüfus 2003-2011 yılları arasında sürekli artmıştır. 2012 yılında ise düşüş göstermiştir. Son dönemlerde yaşanan ekonomik iyileşme ortalama ömrün süresini de yükseltmiştir.

Halkın çoğu şehirlerde yaşamaktadır. Bu rakam toplam nüfusun % 87'sidir. Ortalama yaşam süresi 2012 yılı itibari ile 72,79 olup erkeklerin ortalama ömrü kadınlardan çok daha düşüktür. Erkek nüfusun yaşam süresinin daha kısa olmasının nedeni, 60 yaş altındaki erkeklerde şiddet suçlarından kaynaklanan ölümlerin fazla olmasıdır.

Tablo 1- Demografik Göstergeler

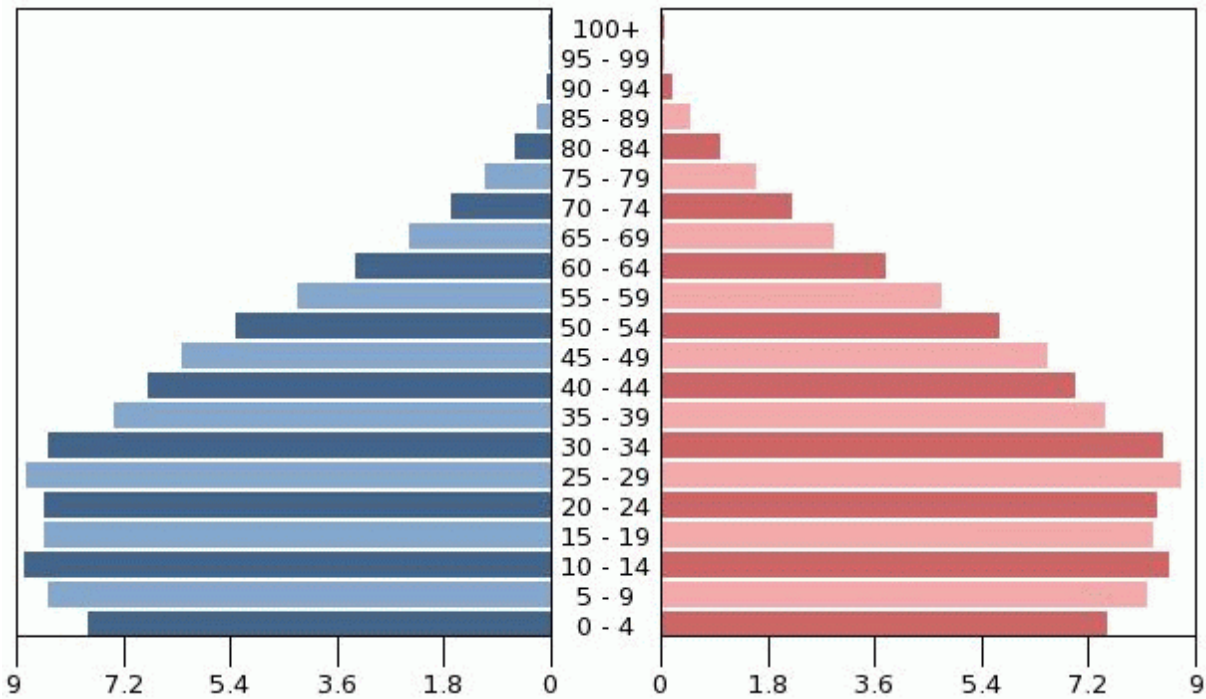
Konu	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Nüfus	182.032.600	184.101.100	186.112.800	188.078.200	190.010.600	196.342.600	198.739.300	201.103.300	203.429.800	199.321.400
Nüfus Yoğunluğu	21.39	21.63	21.86	22,01	22.32	23,07	23.34	23.62	23.89	23.41
Nüfus Artış Oranı (%)	1,15	1,11	1,06	1,04	1,01	1,23	1,2	1,17	1,13	1,1
Ortalama Ömür	71.13	71.41	71.69	71.97	72.24	71.71	71.99	72.26	72.53	72.79

Ülkenin iç taraflarında, demografik yoğunluğu kilometre kare başına bir kişiden daha az yöreler mevcuttur. Kıyı kesimlerindeki nüfus yoğunluğunu iç kesimlere kaydırmak için Başkentin Rio de Janeiro'dan Brasilia'ya taşınması, karayolları ağının genişletilmesi, ülkenin iç taraflarında yeni kalkınma merkezlerinin oluşturulması, Itaipu ve Tucurui gibi büyük ölçekte hidroelektrik projeleri gibi teşvik önlemleri alınmıştır.

Brezilya'da üç farklı ırk ve bunların karışımından söz edilebilir. Yerli halk yani Güney Amerika yerlileri, Avrupa'dan gelmiş beyazlar ve Afrika'dan gelmiş siyahlar, Brezilya halkının günümüzdeki yapısını oluşturmaktadır. Brezilya'nın asıl nüfusu, göreceli olarak küçük kabilelere bölünmüş ve yarı sabit köylerde yaşayan avcılık ve balıkçılıkla geçinen yerlilerden oluşmuştur. Yoksulların, kolonilere ait madenlerde ve ekim alanlarında çalıştırılmasını sağlamanın uygun olmadığı görülünce, Portekizli göçmenler, Afrika'dan siyah köleler ithal etmeye başlamışlardır. 1850'lerde köle ticaretinin sona ermesi ile iş arayan Avrupalı ve Ortadoğulu göçmen akını artmıştır. Öte yandan 1910'da -bir milyonun

üzerinde- kitle halinde Japonya'dan göç almıştır. Zaman geçtikçe, bu göçmen dalgaları çoğunlukla Sao Paulo, Parana, Santa Catarina ve Rio Grande do Sul gibi eyaletlere yerleşmiş ve bu bölgeler çok farklı yapıya bürünmüştür.

Nüfusu 1 milyonun üzerinde on üç şehri olan Brezilya'nın en büyük şehirleri São Paulo (11 milyon) ve Rio de Janeiro'dur (6,6 milyon). Brezilya nüfusunun % 81'i Katolik, % 18'i Protestan ve % 1'i ise Müslüman ve Musevidir. Katoliklerden 20 milyon kadarı aynı zamanda Afrika kökenli dinlerin ayinlerine de gitmektedirler.

Kaynak: CIA World Factbook - Unless otherwise noted, information in this page is accurate as of February 21, 2013 (12.06.2013).

Nüfus piramidin sağ tarafı kadın, sol tarafı ise erkek nüfus dağılımını göstermektedir. Ülkenin nüfus piramidine bakıldığında genç nüfus oranının yüksek olduğu görülmektedir. Brezilya nüfusunun % 43,4'ü 25-54 yaş arası grubu kapsamaktadır. 65 üstü nüfusun toplam nüfus içindeki payı % 7,1 dir. Gelişmiş ülkelerde bu yaş aralığında nüfusun toplam nüfusa oranının % 15 civarında olduğu düşünüldüğünde Brezilya'nın gelişmekte olan bir ülke olduğu söylenebilir.

2. ULUSLAR ARASI KONUM

2.1. Brezilya'nın Üye Olduğu Uluslararası Kuruluşlar

AFDB (Afrika Kalkınma Bankası, Bölge dışı üye), BIS (Uluslararası İmar Bankası), CAN (associate), FAO (Tarım ve Gıda Örgütü), G-15, G-20, G-24, G-77, IADB (Amerika Bölgesi

Kalkınma Bankası), IBRD (Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası), ICAO (Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü), ICC (Milletlerarası Ticaret Odası), ICRM (Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi), IDA (Uluslararası Kalkınma Birliği), IFAD (Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu), IFC (Uluslararası Finansman Kurumu), IFRC (Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Toplulukları Federasyonu), IHO (Uluslararası Hidrografi Örgütü), ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü), IMF (Uluslararası Para Fonu), IMO (Uluslararası Denizcilik Örgütü), IOC (Uluslararası Olimpiyat Komitesi), IOM (Uluslararası Göçmen Teşkilatı), ISO (Uluslararası Standartlar Örgütü), ITU (Uluslararası Haberleşme Birliği), LAIA (Latin Amerika Entegrasyon Birliği), MERCOSUR (Güney Amerika Ülkeleri Ortak Pazarı), OAS (Amerika Devletleri Teşkilatı), OPCW (Kimyasal Silahları Yasaklama Organizasyonu), PCA (Daimi Hakemlik Mahkemesi), UN (Birleşmiş Milletler), UNASUR (Latin Amerika Birliği), UNCTAD (BM Ticaret ve Kalkınma Konferansı), UNESCO (BM Eğitim-Bilim ve Kültür Örgütü), UNFICYP, UNHCR (BM Mülteciler Yüksek Komiserliği), UNIDO (BM Endüstriyel Kalkınma Örgütü), Union Latina, UNITAR (BM Eğitim Araştırma Enstitüsü), UPU (Dünya Posta Birliği), WCL (Dünya Emek Konfederasyonu), WCO, WFTU (Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu), WHO (Dünya Sağlık Örgütü), WIPO (Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı), WMO (Dünya Meteoroloji Örgütü) ve WTO (Dünya Ticaret Örgütü).

2.2. Uluslararası Kuruluşlarla Bağlantılar ve Diğer Ülkelerle İlişkiler

Brezilya; BM, DTÖ-Dünya Ticaret Örgütü, IMF ve Dünya Bankası gibi pek çok uluslararası kuruluşun üyesidir. Ülkemizin de üyesi olduğu küresel sistem için önemli ülkelerden oluşan G-20 grubunun da üyesidir. Latin Amerika ve Karayip Ülkelerinin oluşturduğu, danışma, koordinasyon ve işbirliğinin yanı sıra iktisadi ve sosyal gelişimi de hedefleyen hükümetler arası bir kuruluş olan SELA'nın üyesi olan Brezilya, 19 Latin Amerika Ülkesinden oluşan ve bölgesel entegrasyon ile işbirliğini artırmayı hedefleyen Rio Grubu'na bağlıdır. Brezilya'nın çeşitli ülkelerle imzalanmış ekonomik ve teknolojik işbirliği anlaşmaları da mevcuttur. Andean Ülkeleri ile ekonomik işbirliği anlaşmaları, Hindistan'ın yanı sıra, SACU-Güney Afrika Gümrük Birliği kapsamında Güney Afrika Cumhuriyeti, Botswana, Namibya, Lesotho ve Swaziland ile yakın ilişkileri vardır.

Özellikle Latin Amerika Ülkeleri ile yakın ticari ve siyasi bağları olan Brezilya, ALADI-Latin Amerika Entegrasyonu Birliği (LAIA)'ya üyeliğinin yanı sıra Arjantin, Paraguay ve Uruguay ile birlikte 1991 yılında MERCOSUR Ortak Pazarını kurmuştur. Bu Ticaret Anlaşmasıyla 1995 yılında söz konusu ülkeler arasında Gümrük Birliği oluşturulmuştur.

ALADI kapsamında, Brezilya ve Arjantin 1986’da karşılıklı ticari yakınlaşma için bir protokol imzalamışlardır. Bunun akabinde, MERCOSUR’un yasal çerçevesini hazırlayan 3 önemli anlaşma yapılmıştır. Birincisi, 26 Mart 1991’de Brezilya ve Arjantin’e Paraguay ve Uruguay’ın da katılımıyla AB göz önüne alınarak hazırlanan **“Asuncion Anlaşması”** olup, söz konusu Anlaşma ile “Güney Ortak Pazarı” (MERCOSUR) Organizasyonu oluşturulmuştur. Bu anlaşma ile malların, emeğin ve paranın serbest dolaşımı öngörülmüştür.

İkinci önemli Anlaşma, 17 Aralık 1994’te imzalanan ve **“Asuncion Anlaşması”na** ek yapılmak suretiyle MERCOSUR’un kurumsal altyapısını düzenleyen **“Ouro Preto Protokolü”**dür.

Üçüncü önemli Anlaşma ise, 18 Şubat 2002’de imzalanan ve ilgili ülkeler arasındaki ihtilafların çözülebilmesine dair esasları düzenleyen **“Olivos Protokolü”**dür.

MERCOSUR; Avrupa Birliği (AB) modelini izleyerek, serbest ticaret, gümrük birliği ve ortak pazar hedeflerinin hâkim olduğu bir yol haritası çizmiş olup, nihai olarak ise her alanda entegrasyonu sağlamak istemektedir. Tıpkı, AB modelindeki gibi, rekabet politikalarının uyumunun sağlanması, parasal birliğin kurulması, ortak ekonomik kurumların yaratılmasının yanı sıra özellikle son zamanlarda vurgulanan siyasi birlik konusu MERCOSUR üyelerinin nihai hedefi halini almıştır.

Her ülkenin istisnai listeleri olmasına rağmen, ürünlerin % 90’ına Ortak Gümrük Tarifesi (OGT) uygulanmaktadır. Şili ve Bolivya’nın ardından 2004 yılında Peru, Venezüella, Kolombiya ve Ekvador’un ortak üye (associate members) olarak katıldığı MERCOSUR Birliğinde, 2006 yılında Venezüella’nın üyelik süreci başlamış olup, Brezilya ve Paraguay Parlamentosunun onaylaması beklenmektedir. Meksika’nın da katılımıyla Gümrük Birliği’ne geçiş planlanmaktadır. Birlik şuana kadar pek çok ülke ile Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzalamıştır. Avrupa Birliği ile sürdürülen STA müzakerelerinin yakın dönemde sonuçlanması beklenmektedir ki, bu süreç tamamlandığında Türkiye’nin de AB ile olan Gümrük Birliği çerçevesinde MERCOSUR üyeleri ile STA yapması gerekmektedir.

Brezilya’nın ticaret politikasının bel kemiğini MERCOSUR oluşturmakla birlikte, Amerika Ülkeleri Serbest Ticaret Anlaşmaları (FTAA- Free Trade Agreement of Americas) ile de müzakereler yürütülmüş; ancak “şeker kamışından üretilen” etanolde dünyanın bir numaralı üreticisi Brezilya ile “mısırdan yapılan etanolün” iki numaralı büyük üreticisi ABD’nin rakip konumları ve ABD’de tarımsal lobilerin gücü nedeniyle FTAA görüşmelerinde ilerleme sağlanamamıştır.

3. GENEL EKONOMİK YAPI

Brezilya; küresel aktör olma yönünde önemli aşamalar kaydetmiş olup, IMF 2012 yılı ekonomik büyüklük sıralamasına göre dünyanın altıncı ve Güney Amerika'nın en büyük ekonomisi konumundadır. Brezilya'nın, Rusya, Hindistan ve Çin (BRIC Ülkeleri) ile beraber 2050'li yıllarda dünyanın ekonomik kaderini belirleyecek ülkelerden biri olacağı tahmin edilmektedir. Yeni petrol rezervleri bulunan ve gelecekte petrol devi olması beklenen Brezilya'nın krize rağmen BRIC Ülkeleri arasında varlığını sürdürmesinde, tedarikçi ülke olması ve zengin doğal kaynaklarının rolü oldukça büyüktür.

3.1. Bütçe

Toplam bütçe gelirleri toplamı 2012 yılı rakamlarına göre 911,4 milyar dolardır. Toplam bütçe harcaması ise 846,6 milyar dolardır. Bu bütçe rakamları gelirler, harcamalar ve sermaye harcamalarını içerir. Hesaplama kur oranları göz önünde bulundurulmuş olup satın alma gücü paritesine göre hesaplanmamıştır. Brezilya bütçesi açık vermemektedir. Bütçe fazlası toplam GSYİH'nın % 2,7'sidir. 2012 yılı tahmini değerlere göre, kamu borçlarının toplam GSYİH'ya oranı % 54,9'dur. Bu oranın ilerleyen dönemlerde daha da azalacağı düşünülmektedir. Dar para arzı olarak ifade edilen M1 para toplamı 158,3 milyar dolardır. Merkez Bankası nezdinde tutulan toplam para stoku 125 milyar dolardır. Merkez Bankası reeskont oranı % 7,25'tir.

Bankalar tarafında piyasaya sağlanan kredi toplamı, 2012 yılı için 2.537 trilyon dolardır. 2012 yılı kur oranlarına baktığımızda 1 Amerikan dolarının 2,1 Brezilya Realine eşit olduğu görülmektedir. Yıllar itibari ile baktığımızda ülke parasında değer artışının olduğu görülmektedir. 2012 yılı sonu itibari ile toplam dış borç stoku ise 405,3 milyar dolardır.

3.2. Bankacılık ve Finans

Brezilya'da en büyük 50 bankanın 20'si yabancı sermayeye aittir. Ocak 2010 itibariyle başlıca ilk 10 bankanın üçü kamu bankası; Banco do Brasil (1.), BNDES (4.), Caixa Economica Federal (5.), beşi Brezilya menşeli; Itau-Unibanco (2.), Bradesco (3.), Votorantim (7.), Safra (8.), Banrisul (10.) ve ikisi yabancı Santander (İspanya), Citibank (ABD)'dir.

Brezilya Merkez Bankası, borçlanmayı teşvik etmek ve küçük kuruluşların batmasını önlemek için, 2008 Eylül'ünden bu yana bankacılık sektörüne 100 milyar Real'den fazla nakit aktarmış bulunmaktadır.

Banco Itau ve Unibanco, Kasım 2008’de birleşerek ülkenin en büyük bankasını oluşturmuştur. Daha önce Banco Itau ve Unibanco dünyanın en büyük bin bankası listesinde sırasıyla 50’nci ve 66’ncı sırasında iken birleşmeden sonra bu sıralamada 33’üncü sıraya yükselmiştir. Bu, son yıllarda bir Latin Amerika Bankasının yükselebildiği en yüksek sıra olarak dikkat çekmektedir.

Brezilya Merkez Bankası’nın verilerine göre, bu birleşme 357 milyar dolarlık bir varlığa sahip ve toplam 222,64 milyar Real (111 milyar Dolar) alacağı bulunan bir banka yaratmıştır.

Itau Unibanco Multiplo, 26 milyar Doları aşkın öz sermayesiyle Brezilya’daki bankalar arasında tablonun en üst sırasına yerleşmiştir. Banco Itau, geçtiğimiz yıl 16,72 milyar dolarla sıralamada ikinci konumda iken, Unibanco 14,35 milyar dolarla üçüncü sırada yer almaktadır. Sıralamanın önceki lideri Banco Bradesco şuanda 21,47 milyar dolarlık öz sermayesiyle ikinci sırada yer almakta olup, bu rakam bir önceki yıla göre yüzde 25’lik bir artışı temsil etmektedir.

Itau/Unibanco anlaşması diğer yerel finans kuruluşlarını global krizin de etkisiyle daha fazla konsolide edebileceğinden, Brezilya bankacılık sektöründe yeni gelişmeler olabileceği tahmin edilmektedir.

3.3. Tarım

Brezilya ekilebilir alanlar açısından zengin bir ülkedir. Ekilen alan, yaklaşık 45 milyon hektardır. Çiftçileri, resmi kredilere daha az bağımlı kılacak bir finansman sisteminin kurulmasıyla ekilen alanın kolaylıkla iki katına çıkacağı tahmin edilmektedir. Hükümet politikaları, genelde sanayileşme ve diğer tarım dışı faaliyetlerin desteklenmesine dayalı olmaktadır. Brezilya; şeker, kahve, portakal suyu ve alkol üretimi ile ihracatında dünya’da birinci sıradadır. Ayrıca dünyanın en büyük kırmızı et, tavuk eti, tütün, soya fasulyesi, mısır, ananas, kakao, süt, bira ve çikolata üreticisidir.

Dünya tarım ve gıda sanayi ürünleri dış ticaretinde fazla veren ülkelerin başında Brezilya gelmektedir. Ülkenin dış ticaret rakamları incelendiğinde, net bir tarım ve gıda sanayi ürünleri ihracatçısı olduğunu söylemek mümkündür. Brezilya, tarım ve gıda ürünleri pazarında yoğun bir rekabet bulunmaktadır. Gıda sanayisinde faaliyet gösteren çokuluslu şirketlerin büyük çoğunluğunun Brezilya pazarında yer aldığı görülmektedir. Yerli üreticiler de alanlarında oldukça başarılı olup, hem iç piyasada hem de dünya piyasalarında etkin bir biçimde faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Modern teknolojilere giriş yapılarak, tarımda makineleşme oranı yükselmiş; gübreleme ve sulama metotları yaygınlaştırılmıştır. Tarım ve canlı hayvan üretiminde artış, ekonominin istikrara

kavuşmasına ve fakir kesimin hayat standartlarının yükselmesine katkı sağlamıştır. Bilhassa ulaşım gibi altyapı eksikliği tarımsal ürünlerin arzını olumsuz etkileyen faktörler olarak göze çarpmaktadır.

3.4. Tekstil

Tekstil, Brezilya'nın önde gelen sektörlerinden biridir. Tekstil sektöründe ihracatın yanı sıra ithalat da yapılmaktadır. Hazır giyim firmaları daha çok iç piyasaya satış yapmaktadır. Fakat Uzakdoğu'da üretilen ucuz tekstil ürünleri tüm piyasaları rahatsız ettiği gibi, Brezilya piyasasını da rahatsız etmektedir. Brezilya Tekstil ve Konfeksiyon Sanayi Birliği verilerine göre, 2009 yılında tekstil sektöründe 1,7 milyon kişi istihdam edilmiş ve 1,8 milyon ton üretim gerçekleştirilmiştir. Söz konusu üretim ile Brezilya Dünya tekstil üretiminde 7. sırada bulunmaktadır.

Hazır giyim sektöründe ise, aynı yıl itibari ile faaliyette bulunan firma sayısı 24.000, istihdam 1,2 milyon kişi ve üretim ise 1,2 milyon ton olmuştur. Bu verilerle hazır giyim sektöründe dünyada 6. sıradadır. Hazır giyim ve konfeksiyon sektörünün merkezi Santa Catarina olup bu bölgede üretimi yapılan hazır giyim ve konfeksiyon imalatı toplamı ülke üretiminin % 60'ına eşittir.

Brezilya'nın tekstil alanındaki potansiyelini üç eksenle değerlendirmek gerekir. Sahip olduğu geniş topraklar, zengin yenilenebilir su kaynakları ve bilimsel ve teknolojik gelişmeler bu üç ekseni oluşturmaktadır.

Brezilya'ya ihracat yapmak isteyen ihracatçılar, dört farklı dağıtım kanalı ile bu amaçlarını gerçekleştirebilirler. Doğrudan ihracat, dolaylı ihracat, satış temsilciliği ve satış ofisi açarak amaçlarına ulaşabilirler. Brezilyalı ihracatçılarla iş yapmanın başlıca koşulu e-mail ve yüz yüze yapılan ön görüşmelerde satış ve ödeme koşulları konusunda istikrarlı olunmasıdır. Teslim tarihi, miktar ve ödeme konularında karşı tarafın güvenini kazanmak gerekir.

2010 yılı sonu itibari ile tekstil ihracatı 1,9 milyar dolara, ithalatı ise 3,7 milyar dolara ulaşmıştır. Bu noktadan hareketle tekstil sektöründe ülkenin kendi kendine yetecek üretim noktasına ulaşmadığı ve tekstilin cari açığa neden olduğu söylenebilir.

3.5. Sanayi

Brezilya imalat sanayi, büyüklük ve çeşitlilik açısından Latin Amerika Ülkeleri arasında birinci sırada yer almaktadır. Makineler, elektrikli ekipmanlar ve otomotiv gibi geleneksel sektörlerin yanı sıra; havacılık sanayi ve telekomünikasyon ekipmanları alanında son on yılda önemli atılımlar gerçekleştirmiştir.

Dayanıklı olmayan tüketim malları sektörü, ticari serbestleşmeden ve güçlü döviz kurundan olumsuz etkilenmiştir. Ayakkabılara uygulanan yüksek ithalat tarifelerinin sürdürülmesine rağmen, Asyalı üreticilerle olan rekabet tekstil, giyim ve ayakkabı üretimini etkilemiştir. Brezilya ayakkabı üretiminde dünyada ön sıralarda yer almaktadır.

Ayrıca çimento, çelik, kereste, demir cevheri kalay, çelik, uçak ve motorlu araç ve parçaları üretimi yaygın sanayi kollarıdır. Yıllara göre mal ve hizmet üretimine bakıldığında 2010 yılında % 11,5'lik rekor bir büyümenin olduğu görülür. 2009'da ekonomisi % 5,5 daralan Brezilya, 2011'de % 3'lük bir büyüme gerçekleştirmiştir.

Dayanıklı olmayan tüketim malları sektörünü etkileyen diğer bir olay ise, bilhassa içecek sektöründe gerçekleşen birleşmelerdir. Mart 2000'de Brezilya'nın en büyük iki içecek üreticisi Brahma ve Antarctica birleşerek, Ambev isminde yeni bir firmanın doğmasına sebep olmuştur. Ambev, şimdi yurtiçi pazarın % 70'inden fazlasını kontrol etmekte olup, dünyanın en büyük biracılık firmalarından biridir.

Brezilya sanayi sektörü uzun süren durgunluk süreci geçirmiştir. Bu durgunluk sürecinde teknoloji uyumunda yaşanan ciddi sıkıntılar, demode olmuş yönetim metotları ve organizasyon yapıları, maliyet, üretim ve kalite açısından yaşanan verimsizlik gibi konular sanayinin ekonomik liberalizasyona gitmesini zorunlu kılmıştır. Liberalizasyon süreci, radikal bir şekilde ekonominin değişmesine neden olmuş, sanayi üzerinde güçlü rekabet baskısı oluşturmuştur. Sanayide yeniden yapılanma süreci gerçekleştirilmiş olup, şirket birleşmeleri ve devirleri söz konusu olmuş, ithal girdi kullanımı artmış, otomasyon, üretkenlik ve kalite programları gibi tekniklerle üretim süreçleri rasyonalize edilmiştir.

3.6. Enerji

Enerji üretiminin % 82,7'si hidroelektrik santrallerinden elde edilmektedir. İkinci sırada % 8,2'lik oranla fosil yakıtlar gelmektedir. Enerji üretiminde nükleer enerji payı % 4,4'tür. Enerji tüketimi yıllara göre farklılık göstermekle beraber 2012 yılında en yüksek değere ulaşmıştır. Dünya elektrik üretimi ve tüketiminde 9. sıradadır Brezilya. 2008 yılından sonra elektrik ihracatına da başlamıştır. 2012 yılında 2.980 kw/h elektrik ihraç etmiştir.

Brezilya dünyanın en büyük 13'üncü petrol üreticisidir. En fazla petrol üretimi 2007 yılında görülmüştür. 12,86 milyar varil belirlenmiş toplam petrol rezervine sahiptir. Sahip olduğu doğalgaz rezervi miktarı ise 366,4 milyar m³'tür.

Elektrik kesintilerinin ülkenin hayatını felç edecek düzeyde yaşanmaması için hidroelektrik santralleri büyük önem arz etmektedir. Çin'in "Üç Boğaz" Barajından sonra dünyanın en büyük ikinci hidroelektrik üreticisi olan Itaipu Barajı, Brezilya elektriğinin % 20'sini sağlamaktadır. 2009 yılı Kasım ayında, söz konusu barajda hava koşullarından kaynaklandığı düşünülen elektrik kesintisi Rio de Janerio, Sao Paulo ve diğer büyük kentlerde hava ve karayolu trafiğinin aksamasına yol açmıştır. Ülke genelinde milyonlarca kişiyi etkileyen elektrik kesintisi Itaipu Barajından destek alan Paraguay'ın da kısa süreli de olsa karanlıkta kalmasına neden olmuştur. Brezilya'da, suç örgütlerinin elektrik kesintisinden yararlanarak suç dalgası yaratabileceği endişesiyle polis seferber edilmiştir.

Brezilya'nın en büyük petrol üreticisi olan Petrobras, 1980'lerden itibaren yıllarca ardı ardına petrol arama konusunda dünya derinlik rekorları kırarak 1.800 metreyi geçen derinliklerde petrol arama çalışmaları yapmayı başarmıştır. Derin sularda petrol üretim teknolojisinde dünya lideri olan ulusal petrol şirketi Petrobras, Brezilya genelinde 109 üretim platformuna sahip olup, ham petrol üretiminde sürekli artış sağlamaktadır. Petrobras tarafından bulunan yeni petrol ve doğal gaz rezervleri, ülke ekonomisinin geleceği açısından son derece önemli bir gelişmedir. 85,3 milyar dolar net geliri ile Petrobras dünya sıralamasında ilk 15 içinde yer almıştır.

3.7. Telekomünikasyon

Kullanılan telefon hattı sayısı 2012 yılı itibari ile 43 milyonu geçmiş durumdadır. Bu yönüyle Rusya'dan sonra 5'inci sıradadır. Cep telefonu kullanıcısı sayısı 242 milyondan daha fazladır.

Posta hizmetleri hızlı ve yaygın bir ağa sahiptir. "Sedex 10"; postalandığı günün ertesi sabah saat 10.00'a kadar postayı ulaştırma garantisi vermekte, "sedex hoje" ise; postalandığı gün ulaştırma garantisi ile hizmet sunmaktadır. Uluslararası posta gönderimlerinde ise "sedex mundi" 200'den fazla ülkeye posta gönderim imkânı sunmaktadır. "Exporta facil" ve "importa facil" düşük değerdeki malların ithalat ve ihracatında tercih edilmektedir.

Ülke genelinde faaliyet gösteren devlet ve özel sektör girişimi 1.000'den fazla radyo ve 100'den fazla televizyon şirketi bulunmaktadır. İnternet kodu "**br**" şeklindedir. 2012 yılı itibariyle yaklaşık 80 bin civarında internet kullanıcısı bulunmaktadır. İnternet kullanıcısı yoğunluğunda dünyada 4'üncü sıradadır. Yatırımcılar için gerekli telefon bağlantıları yeterlidir. Zaman zaman kesintiler yaşansa da, telekomünikasyon altyapısının yeterli olduğu söylenebilir.

3.8. Ulaşım

Brezilya'nın fiziki altyapısında karayolları, limanlar ve havaalanları açısından önemli eksiklikler olup, iyileştirmeye yönelik çabalar sürdürülmektedir. 2014 yılında Dünya Kupası ve 2016 yılında Olimpiyatlara ev sahipliği yapacak olan Brezilya'nın altyapıdaki iyileştirme çabalarına hız vereceği düşünülmektedir (<http://www.rio2016.org.br/en/Default.aspx>).

2014 Dünya Kupası'nda; Rio de Janeiro, Curitiba, Porto Alegre, Sao Paulo, Cuiaba, Manaus, Fortaleza, Natal, Recife, Brasilia, Salvador ve Bela Horizonte'nin ev sahibi kentler olmasına karar verilmiştir.

Karayolları, demiryolları ve nehir taşımacılığına ilişkin ulusal politikalar, ulaştırma hizmetlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesi Ulaştırma Bakanlığı tarafından ANTT-Karayolları Ajansı, DNIT-Ulaşım Altyapısı Ulusal Departmanı, ANTAQ-Ulusal Su Taşımacılığı Ajansı ile birlikte belirlenmektedir. Hava yollarında düzenleme ve denetimler ANAC-Ulusal Sivil Havacılık Ajansı tarafından, Savunma Bakanlığı'nın koordinasyonu altında yapılmaktadır.

Hükümet; karayollarını genişletmek, daha iyi yönetmek ve yol-köprü geçiş ücretini tahsil etmek için kamu-özel sektör işbirliğinin geliştirilmesi kapsamında özel sektöre imtiyazlar tahsis etmesine rağmen, 2002-2007 döneminde ciddi aksamalar olmuştur. Taşımacılığın % 60'ı karayolları ile yapılmaktadır. Ulusal Taşımacılık Konfederasyonu-CNT'ye göre, mevcut yolların yalnızca % 12,5'i döşenmiş durumdadır.

Yabancı yatırımcıların yakından ilgilendikleri bu alanda vergi kolaylıkları ve imtiyazlar Ekim 2007'den itibaren yeniden uygulanmaya başlanmıştır.

Brezilya, yaklaşık 30.000 km uzunluğunda etkin sayılmayan bir demiryolu ağına sahiptir. Demiryolları, kara taşımacılığına kıyasla daha ucuzdur. Yük taşımacılığının % 25'i demiryolu ile yapılmaktadır. Hükümet 2014'de tamamlanmak üzere Sao Paulo-Rio de Janeiro arasında Hızlı Tren Projesini başlatmış bulunmaktadır.

Brezilya, 7.000 km uzunluğundaki sahil hattı, 48.000 km nehir hattıyla nehir ve deniz taşımacılığı yönünden büyük bir potansiyele sahiptir. Ayrıca mal ihracatının % 70'ini 46 limanı aracılığı ile yapmaktadır. Çoğunlukla idaresi devlet tarafından yapılan limanlar, özel sektör tarafından işletilmekte olup, modernizasyon çalışmaları sürdürülmektedir. Tubarao ve Itaqui limanlarında, bilhassa demir ve alüminyum cevherleri için özel yükleme-boşaltma tesisleri inşa edilmiştir. Su taşımacılığına ilişkin düzenlemeler için Antaq-The Agencia Nacional de Transportes Aquaviarios

Ajansı kurulmuştur. Ayrıca 109 gemiden oluşan bir de ticaret filosu bulunmaktadır. Bunların çoğu petrol tankeri ile dökme yük gemisi şeklindedir. Brezilya kargo limanlarının da bulunduğu bir ülkedir. Grande (Gebig), Paranagua, Rio Grande, Santos, Sao Sebastiao, Tubarao başlıca kargo limanlarıdır. Santos ve Itajai konteynır yükleme kimanları, DTSE/Gegua, Guaiba Island, Guamare ise başlıca petrol limanlarıdır.

Sahip olduğu geniş topraklar nedeniyle hava taşımacılığı önemli olup, sivil havacılık sektöründe dünyada ilk sıralarda yer almaktadır. Son zamanlarda yapılan düzenlemelerle fiyatlarda düşme gözlenmesine rağmen, hava ulaşımı yüksek maliyetlidir. Brezilya'da 150'den fazla iç hat uçuşu, 4.000 civarında küçük hava alanının yanı sıra, dört büyük hava alanı bulunmaktadır. Hava alanları, Infraero-Empresa Brasileira de Infra-Estrutura Aeroportuaria isimli devlet acentesi eliyle işletilmektedir.

Sivil havacılık sanayinde son yıllarda yaşanan krizler nedeniyle, Transbrasil ve Vasp faaliyetlerini durdurmuş, sektörün lideri Varig ise iflas ile yüz yüze gelmiştir. TAM ve Gol iç hat uçuşlarında duopol olmuştur. İç hatlarda taşınan yolcu sayısı 50 milyon kişiyi aşmıştır. Brezilya'da son üç yılda ikisi iç hat biri dış hatlarda olmak üzere üç uçak kazası yaşanmış olması; grevler nedeniyle hava trafiği kontrolünde yaşanan karmaşa, gecikme ve uzun beklemlerin ötesinde ciddi altyapı sorunlarına işaret etmektedir.

3.9. Dış Ticaret

Brezilya ekonomisi dış ticaret dengesi açısından sürekli sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Bu sorunların temelini ise, 1950'lerin ortasındaki hızlı sanayileşmeden önce ekonominin doğal kaynak ürünleri ihracatına bağlı olması oluşturmaktadır. Bununla beraber, 1970-1980'de ihracatın çeşitlendirilmesi ve imalat sanayi ihracatının büyümesiyle, ticaret açığı artmış, ekonomik faaliyetler ivme kazanmıştır. Bu açıklar karşısında, 1982-1984 ve 1990-1992'de şiddetli istikrar programları uygulanmıştır.

1989'da başkan Fernando Collor de Melo'nun seçilmesini takiben, Brezilya, ticarete liberalizasyon programını uygulamış ve ihracat performansını yükseltmiştir. 1991 yılından sonra MERCOSUR Gümrük Birliği'nin oluşturulmasıyla, Arjantin, Paraguay ve Uruguay ile olan tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılmasına önem verilmiştir. 1990'ların ilk dört yılında ticaret fazlalıkları gerçekleştirilmiştir. 1994 yılında Real'in değer kazanması sonucu, yurtiçi talep genişlemiş ve sonraki üç yılda ithalat patlama yapmıştır. İhracatçıların büyüyen yurtiçi talep üzerine yoğunlaşmaları sonucunda ticaret açıkları kaçınılmaz olmuştur. 1995 yılında ticaret açığı 3,5 milyar \$ iken, 1997 yılında 6,6 milyar \$'a tırmanmıştır. 1997'nin ortasında giderek büyüyen ticaret açığı uluslararası

yatırımcılar arasında endişeye yol açmıştır. Bu endişeleri gidermek amacıyla, hükümet 1997 ve 1998'de acil uyum planları hazırlamıştır. Bununla beraber 1998 yılında yapılan seçimlerin etkisiyle, ticaret açığı sadece marjinal olarak daralma göstermiştir. 1999 yılının ocak ayında yapılan devalüasyon ve daraltıcı maliye ve para politikalarının etkileriyle beraber ticaret açığı 1,2 milyar \$'a düşmüştür.

3.9.1. İhracat

Brezilya'nın ihracatı iki ana kategoriye ayrılır; (1) Ham ve yarı işlenmiş ürünler; demir, alüminyum, manganez ve diğer madenler; soya, şeker, kahve, kakao, pamuk, mısır, yaprak tütün, meyveler ve diğer tarım ürünleri ile her tür et; (2) İmal edilmiş mallar, uçaklar, motorlu araçlar, gemiler, lokomotifler ve vagonlar, bu araçlara ait yedek parçalar, demir ve çelik alaşımları ve ürünleri, kağıt, mekanik sistemler, buhar veya elektrik ve elektronik motorları, makine ve donanımları, fiberoptik dâhil iletişim sistemleri, eczacılık ürünleri, kozmetik ve ilaçlar, hastane tıp ve diş tedavisi donanımları, tekstil, ayakkabı, müzik aletleri, oyuncaklar, mobilya ve ev eşyaları, bilgisayarlar ve yazılım dahil büro makineleri, plastik ürünler, işlenmiş sığır eti, tavuk ve diğer etler, portakal suyu, meyveler, sebzeler, kahve, balık ve diğer gıdalar.

Yarı mamul malların ihracatı artmakta ve daha fazla ikincil petrokimya ürünleri kullanıma hazır tutulmaktadır. Öte yandan sermaye malları, petrol arama ve üretim platformlarından dev hidroelektrik türbinlere kadar birçok ürün ile Brezilya mühendislik, danışmanlık ve inşaat firmaları yurt dışında pazarlar bulmaktadır.

Brezilya'nın 2009 yılı toplam mal ihracatı 153 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. Demir cevherleri, soya fasulyesi, mineral yakıtlar, şeker, tavuk eti, soya küspesi, hava taşıtları, kahve, otomobil, petrol yağları, kâğıt ve kâğıt hamuru, sığır eti, taşıt araçları aksam ve parçaları, meyve suyu, elektrik ve kompresör ekipmanı, çelik ürünleri, konserve, alüminyum Brezilya'nın en önemli ihraç ürünlerini oluşturmaktadır.

Tablo 2- Brezilya'nın İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (Milyon Dolar), 2009

GTİP	Ürün Adı	Miktar			Pay (%)			Değişim (%)
		2007	2008	2009	2007	2008	2009	- 09/08
	Toplam	160.649	197.942	152.995	100	100	100	-22,7
2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	10.558	16.539	13.247	6,6	8,4	8,7	-19,9
1201	Soya Fasulyesi	6.709	10.952	11.424	4,2	5,5	7,5	4,3
2709	Ham petrol	8.905	13.683	9.351	5,5	6,9	6,1	-31,7
1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz	5.101	5.483	8.378	3,2	2,8	5,5	52,8
207	Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatatı	4.360	6.013	4.945	2,7	3	3,2	-17,8
2304	Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	2.957	4.364	4.593	1,8	2,2	3	5,3
8802	Diğer hava taşıtları	4.773	5.498	3.871	3	2,8	2,5	-29,6
901	Kahve; kabuk ve kapçıkları	3.405	4.168	3.791	2,1	2,1	2,5	-9
8703	Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	4.653	4.916	3.245	2,9	2,5	2,1	-34
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	4.259	4.785	3.086	2,7	2,4	2	-35,5
4703	Sodali ve sülfatlı odun hamuru	2.945	3.774	3.073	1,8	1,9	2	-18,6
2401	Yaprak tütün ve tütün döküntüleri	2.194	2.683	2.992	1,4	1,4	2	11,5
9998	Sınıflandırma dışı	2.899	4.727	2.719	1,8	2,4	1,8	-42,5
202	Sığır eti (dondurulmuş)	2.706	3.710	2.655	1,7	1,9	1,7	-28,4
8708	Kara taşıtları için aksam ve parçaları	3.186	3.510	2.417	2	1,8	1,6	-31,1
2009	Meyve ve sebze suları(fermente edilmemiş, alkol katılmamış)	2.374	2.152	1.752	1,5	1,1	1,2	-18,6
8517	Telefon için elektrikli cihazlar	2.213	2.405	1.671	1,4	1,2	1,1	-30,5
7207	Demir/alaşımsız çelikten yarı mamuller	1.985	3.741	1.669	1,2	1,9	1,1	-55,4
1602	Konserve hazırlanmış et, sakatat	1.369	1.796	1.438	0,9	0,9	0,9	-20

7202	Ferro alyajlar	1.465	2.307	1.427	0,9	1,2	0,9	-38,1
7108	Altın (ham, yarı işlenmiş pudra halinde)	791	1.033	1.401	0,5	0,5	0,9	35,6
2207	Etil alkol, Alkol derecesi%80 taşıyıcı edilmemiş alkollü içki	1.478	2.390	1.338	0,9	1,2	0,9	-44
2818	Suni korendon alüminyum oksit ve hidroksit	1.317	1.576	1.326	0,8	0,8	0,9	-15,9
1005	Mısır	1.919	1.405	1.302	1,2	0,7	0,9	-7,3
1507	Soya yağı ve fraksiyonları	1.720	2.671	1.234	1,1	1,4	0,8	-53,8
7601	İşlenmemiş alüminyum	2.183	1.977	1.209	1,4	1	0,8	-38,8
203	Domuz eti	1.162	1.364	1.112	0,7	0,7	0,7	-18,5
2716	Elektrik enerjisi	0	47	1.096	0	0	0,7	2.225,90
7201	Dökme demir (pik), aynalı demir (kütle, blok şeklinde)	1.867	3.145	1.090	1,2	1,6	0,7	-65,4
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	1.318	1.413	1.057	0,8	0,7	0,7	-25,2
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	2.054	2.176	962	1,3	1,1	0,6	-55,8
3901	Etilen polimerleri	1.144	991	960	0,7	0,5	0,6	-3,1
6403	Ayakkabı	1.398	1.301	920	0,9	0,7	0,6	-29,3
8409	İçten yanmalı, pistonlu motorların aksam ve parçaları	1.621	1.661	913	1	0,8	0,6	-45
7208	Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri 600 mm. fazla	749	780	826	0,5	0,4	0,5	5,9
2603	Bakır cevherleri ve konsantreleri	1.032	1.196	803	0,6	0,6	0,5	-32,9
4802	Sıvanmamış kağıt ve karton	707	778	790	0,4	0,4	0,5	1,5
3004	Tevdi/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	510	657	757	0,3	0,3	0,5	15,3
8414	Hava-vakum pompası, kompresör, vantilatör, aspiratör	999	1.053	708	0,6	0,5	0,5	-32,8
5201	Pamuk	507	696	685	0,3	0,4	0,5	-1,7
4107	Sığır ve atların dabanlanmış deri ve kösesi	1.070	1.086	677	0,7	0,6	0,4	-37,7

Kaynak: World Trade Atlas, SECEX (15.06.2013).

Tablo 3- Brezilya'nın İhracatındaki Başlıca Ülkeler (Milyon Dolar), 2009

S. N.	Ülke Adı	Miktar			Pay (%)			Değişim (%)
		2007	2008	2009	2007	2008	2009	
	Toplam	160.649	197.942	152.995	100	100	100	-22,7
1	Çin	10.749	16.403	20.191	6,7	8,3	13,2	23,1
2	ABD	25.065	27.423	15.602	15,6	13,9	10,2	-43,1
3	Arjantin	14.417	17.606	12.785	9	8,9	8,4	-27,4
4	Hollanda	8.841	10.483	8.150	5,5	5,3	5,3	-22,3
5	Almanya	7.211	8.851	6.175	4,5	4,5	4	-30,2
6	Japonya	4.321	6.115	4.270	2,7	3,1	2,8	-30,2
7	İngiltere	3.301	3.792	3.723	2,1	1,9	2,4	-1,8
8	Venezüella	4.724	5.150	3.610	2,9	2,6	2,4	-29,9
9	Hindistan	958	1.102	3.415	0,6	0,6	2,2	209,8
10	Belçika	3.886	4.422	3.138	2,4	2,2	2,1	-29
11	İtalya	4.464	4.765	3.016	2,8	2,4	2	-36,7
12	Fransa	3.472	4.126	2.905	2,2	2,1	1,9	-29,6
13	Rusya	3.741	4.653	2.869	2,3	2,4	1,9	-38,4
14	Meksika	4.260	4.281	2.676	2,7	2,2	1,8	-37,5
15	Şili	4.264	4.792	2.657	2,7	2,4	1,7	-44,6
16	İspanya	3.405	4.046	2.637	2,1	2	1,7	-34,8
17	Güney Kore	2.047	3.119	2.622	1,3	1,6	1,7	-15,9
18	Hava/deniz taşıtları alımları	2.848	4.631	2.614	1,8	2,3	1,7	-43,6
19	St. Lucia	1.035	3.576	2.434	0,6	1,8	1,6	-31,9
20	Suudi Arabistan	1.478	2.564	1.953	0,9	1,3	1,3	-23,8
21	İsviçre	1.114	1.460	1.921	0,7	0,7	1,3	31,5
22	Hong Kong	1.336	1.811	1.865	0,8	0,9	1,2	3
23	Kolombiya	2.339	2.295	1.801	1,5	1,2	1,2	-21,5
24	BAE	1.197	1.323	1.772	0,8	0,7	1,2	33,9
25	Kanada	2.362	1.866	1.712	1,5	0,9	1,1	-8,3
26	Paraguay	1.648	2.488	1.684	1	1,3	1,1	-32,3
27	Peru	1.649	2.299	1.489	1	1,2	1	-35,2
28	Mısır	1.238	1.409	1.444	0,8	0,7	0,9	2,5
29	Uruguay	1.288	1.644	1.360	0,8	0,8	0,9	-17,3
30	Angola	1.218	1.975	1.333	0,8	1	0,9	-32,5

31	Singapur	1.379	2.108	1.297	0,9	1,1	0,9	-38,4
32	Portekiz	1.805	1.707	1.277	1,1	0,9	0,8	-25,2
33	Güney Afrika	1.758	1.755	1.260	1,1	0,9	0,8	-28,2
34	İran	1.838	1.133	1.218	1,1	0,6	0,8	7,5
35	Endonezya	693	1.143	1.151	0,4	0,6	0,8	0,7
36	Tayland	968	1.566	1.132	0,6	0,8	0,7	-27,7
37	Nijerya	1.512	1.536	1.066	0,9	0,8	0,7	-30,6
38	Hollanda Antilleri	830	719	968	0,5	0,4	0,6	34,7
39	Tayvan	816	1.475	961	0,5	0,8	0,6	-34,8
40	Bolivya	851	1.136	919	0,5	0,6	0,6	-19,1
41	Malezya	680	877	811	0,4	0,4	0,5	-7,6
42	Cezayir	501	632	714	0,3	0,3	0,5	12,9
43	Ekvator	662	878	638	0,4	0,4	0,4	-27,3
44	Norveç	651	865	612	0,4	0,4	0,4	-29,3
45	Türkiye	693	816	610	0,4	0,4	0,4	-25,3

Kaynak: World Trade Atlas, SECEX (15.06.2013).

Çin, ABD, Arjantin, Hollanda, Almanya, Japonya, İngiltere, Venezüella, Hindistan, Belçika, İtalya, Fransa, Rusya, Meksika ve Şili Brezilya'nın başlıca ihraç pazarları arasında sayılmaktadır.

3.9.2. İthalat

Brezilya'nın 2009 yılı ithalatında ağırlığı olan ürünler, ham petrol, otomobil, petrol yağları, kara taşıtları aksam ve parçaları, elektronik devreler, elektrikli cihazlar, ilaçlar, taş kömürü, gübreler, uçak motorları, bilgisayarlar ve aşılar olarak sıralanmaktadır. ABD, Çin, Arjantin, Almanya, Japonya, Güney Kore, Nijerya, İtalya, Fransa ve Meksika Brezilya'nın önemli ithalat partnerleri arasındadır.

Tablo 4- Brezilya'nın İthal Ettiği Başlıca Ürünler (Milyon Dolar), 2009

GTIP	Ürün Adı	Miktar			Pay (%)			Değişim (%)
		2007	2008	2009	2007	2008	2009	
	Toplam	120.621	173.197	127.647	100	100	100	-26,3
2709	Ham petrol	11.976	16.574	9.206	9,9	9,6	7,2	-44,5
8703	Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	3.121	5.343	5.466	2,6	3,1	4,3	2,3
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	5.993	9.690	4.538	5	5,6	3,6	-53,2
8708	Kara taşıtları için aksam ve parçaları	3.573	4.982	3.652	3	2,9	2,9	-26,7

8542	Elektronik entegre devreler	2.976	3.466	2.866	2,5	2	2,3	-17,3
8517	Telli telefon için elektrikli cihazlar	3.037	4.524	2.848	2,5	2,6	2,2	-37,1
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	2.257	2.649	2.633	1,9	1,5	2,1	-0,6
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	2.108	3.710	2.359	1,8	2,1	1,9	-36,4
3104	Potashlı mineral/kimyasal gübreler	1.513	3.857	2.113	1,3	2,2	1,7	-45,2
2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	1.526	2.782	2.067	1,3	1,6	1,6	-25,7
8411	Turbojetler, turbo-propeller, diğer gaz türbinleri	1.644	2.212	2.051	1,4	1,3	1,6	-7,3
3002	İnsan ve hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. ürünler	1.014	1.364	1.589	0,8	0,8	1,3	16,5
2933	Sadece azotlu heterosiklik bileşikler	1.183	1.538	1.547	1	0,9	1,2	0,6
8471	Otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri	1.377	1.614	1.437	1,1	0,9	1,1	-10,9
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	842	1.176	1.397	0,7	0,7	1,1	18,8
3808	Haşarat öldürücü, dezenfekte edici, zararlıları yok edici	836	1.268	1.301	0,7	0,7	1	2,6
8473	Yazı, hesap, muhasebe, bilgi işlem, büro için diğer makine ve cihazların aksamı	1.074	1.431	1.281	0,9	0,8	1	-10,5
8443	Matbaacılığa mahsus baskı makineleri, yardımcı makineler	1.250	1.505	1.222	1	0,9	1	-18,8
8803	Balon, hava gemisi, planör vb. diğer hava taşıtlarının aksam ve parçaları	1.317	1.605	1.212	1,1	0,9	1	-24,5
1001	Buğday ve mahlut	1.392	1.874	1.209	1,2	1,1	1	-35,5
8529	Radio, televizyon, radar cihazları vb cihazların aksam ve parçaları	887	1.685	1.162	0,7	1	0,9	-31
7403	Aritılmış bakır, işlenmemiş bakır alaşımları	1.633	1.946	1.036	1,4	1,1	0,8	-46,8
8802	Diğer hava taşıtları, uzay araçları	599	1.265	990	0,5	0,7	0,8	-21,7
8409	İçten yanmalı, pistonlu motorların aksam-parçaları	1.062	1.433	941	0,9	0,8	0,7	-34,3
8483	Transmisyon milleri, kranklar, yatak kovanları, dişliler, çarklar	984	1.302	938	0,8	0,8	0,7	-27,9
9013	Sıvı kristalli tertibat, lazerler, diğer optik cihaz ve aletler	1.142	1.598	918	1	0,9	0,7	-42,6
3102	Azotlu mineral/kimyasal gübreler	1.314	2.090	904	1,1	1,2	0,7	-56,7
8479	Kendine özgü fonksiyonlu makine ve cihazlar	688	1.094	833	0,6	0,6	0,7	-23,8
9018	Tıp, cerrahi, dişçilik, veterinerlik alet ve cihazları	650	811	826	0,5	0,5	0,7	1,9
8414	Hava-vakum pompası, hava/gaz kompresörü, vantilatör, aspiratör	613	865	823	0,5	0,5	0,7	-4,8
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı	745	974	783	0,6	0,6	0,6	-19,6
8481	Muslukçu, borucu eşyası-basınç düşürücü, termostatik valf dâhil	732	953	779	0,6	0,6	0,6	-18,3

8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, endüktörler	636	833	707	0,5	0,5	0,6	-15,1
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	528	829	686	0,4	0,5	0,5	-17,2
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	601	969	679	0,5	0,6	0,5	-29,9
3105	Azot, fosfor ve potasyum gibi; iki/ucunun karışımları	1.249	2.357	645	1	1,4	0,5	-72,6
9032	Otomatik kontrol ve ayar alet ve cihazları	624	827	639	0,5	0,5	0,5	-22,7
3907	Poliasetaller, diğer polietilerler, epoksit-alkid reçineler vb (ilk şekilde)	636	791	628	0,5	0,5	0,5	-20,6
2603	Bakır cevherleri ve konsantreleri	1.078	1.029	624	0,9	0,6	0,5	-39,3
2930	Kükürtlü organik bileşikler	361	562	615	0,3	0,3	0,5	9,6
8413	Sıvılar için pompalar, sıvı elevatörleri	581	796	613	0,5	0,5	0,5	-23

Kaynak: World Trade Atlas, SECEX (15.06.2013).

Tablo 5- Brezilya'nın İthalatında Başlıca Ülkeler (Milyon Dolar), 2009

S. N.	Ülke Adı	Miktar			Pay (%)			Değişim (%)
		2007	2008	2009	2007	2008	2009	- 09/08
	Toplam	120.621	173.197	127.647	100	100	100	-26,3
1	ABD	18.722	25.627	20.028	15,5	14,8	15,7	-21,9
2	Çin	12.618	20.040	15.911	10,5	11,6	12,5	-20,6
3	Arjantin	10.410	13.258	11.281	8,6	7,7	8,8	-14,9
4	Almanya	8.675	12.025	9.866	7,2	6,9	7,7	-18
5	Japonya	4.610	6.807	5.368	3,8	3,9	4,2	-21,2
6	Güney Kore	3.391	5.412	4.818	2,8	3,1	3,8	-11
7	Nijerya	5.273	6.706	4.760	4,4	3,9	3,7	-29
8	İtalya	3.347	4.612	3.664	2,8	2,7	2,9	-20,6
9	Fransa	3.525	4.678	3.615	2,9	2,7	2,8	-22,7
10	Meksika	1.979	3.125	2.783	1,6	1,8	2,2	-10,9
11	Şili	3.483	4.162	2.616	2,9	2,4	2,1	-37,2
12	Tayvan	2.285	3.537	2.413	1,9	2	1,9	-31,8
13	İngiltere	1.955	2.552	2.408	1,6	1,5	1,9	-5,6
14	Hindistan	2.165	3.564	2.191	1,8	2,1	1,7	-38,5
15	İsviçre	2.199	2.247	2.050	1,8	1,3	1,6	-8,7
16	İspanya	1.843	2.472	1.955	1,5	1,4	1,5	-20,9
17	Bolivya	1.601	2.858	1.650	1,3	1,7	1,3	-42,3
18	Kanada	1.708	3.210	1.601	1,4	1,9	1,3	-50,1

19	Suudi Arabistan	1.709	2.912	1.597	1,4	1,7	1,3	-45,1
20	Rusya	1.709	3.332	1.412	1,4	1,9	1,1	-57,6
21	Cezayir	2.234	2.497	1.381	1,9	1,4	1,1	-44,7
22	Tayland	1.005	1.420	1.271	0,8	0,8	1	-10,5
23	Uruguay	786	1.018	1.240	0,7	0,6	1	21,8
24	Malezya	1.280	1.637	1.226	1,1	1	1	-25,1
25	Belçika	1.142	1.643	1.154	1	1	0,9	-29,8
26	İsveç	1.349	1.662	1.106	1,1	1	0,9	-33,4
27	Finlandiya	843	753	1.082	0,7	0,4	0,9	43,7
28	Avusturya	794	904	995	0,7	0,5	0,8	10
29	Endonezya	894	1.110	987	0,7	0,6	0,8	-11
30	Hollanda	1.116	1.477	972	0,9	0,9	0,8	-34,2
31	Avustralya	776	1.230	844	0,6	0,7	0,7	-31,4
32	Libya	995	1.401	835	0,8	0,8	0,7	-40,4
33	Irak	272	1.186	718	0,2	0,7	0,6	-39,4
34	Sigapur	1.209	1.745	659	1	1	0,5	-62,3
35	İsrail	676	1.221	651	0,6	0,7	0,5	-46,7
36	Paraguay	434	657	585	0,4	0,4	0,5	-11
37	Venezüella	346	539	582	0,3	0,3	0,5	8
38	Kolombiya	427	829	568	0,4	0,5	0,5	-31,5
39	Hong Kong	599	785	529	0,5	0,5	0,4	-32,6
40	İrlanda	424	500	506	0,4	0,3	0,4	1,2
41	Belarus	365	1.247	504	0,3	0,7	0,4	-59,6
42	Norveç	528	632	496	0,4	0,4	0,4	-21,5
43	Peru	996	956	484	0,8	0,6	0,4	-49,4
44	Güney Afrika	522	773	433	0,4	0,5	0,3	-44
45	Portekiz	341	616	433	0,3	0,4	0,3	-29,7
46	Türkiye	210	338	399	0,2	0,2	0,3	18,3

Kaynak: World Trade Atlas, SECEX (15.06.2013).

4. YATIRIM ORTAMI

4.1. Yabancı Sermaye

Güney Amerika ülkelerinin hepsinde olduğu gibi Brezilya’da da, istikrarlı ve sürdürülebilir bir ekonomik büyümenin temininde dış dünyaya daha fazla açılmak suretiyle uluslar arası ticaretten daha

fazla pay alınarak ve daha fazla yabancı sermaye çekilerek gerçekleşeceği bilinci yerleşmektedir. Brezilya’da yabancı yatırımlara olumlu bir yaklaşım vardır. Bununla beraber, devlet tekelinde olan bazı kurumlarda ve finans sektörünün dallarında yabancı yatırımlara bazı kısıtlamalar getirilmiştir.

Brezilya ulusal parası Real, 2008 küresel krizinde inişli çıkışlı evreler geçirdikten sonra yaklaşık % 30’luk bir reel değerlenmeye uğramıştır. Döviz piyasalarında yaşanan bu gelişmelerin Brezilya’nın ihracat performansını ve cari işlemler dengesini olumsuz etkileyeceğinden kaygılanan Brezilya Hükümeti, 2009 yılı Ekim ayında kısa vadeli sermaye hareketlerinin Brezilya ulusal parası “Real” üzerine olan olumsuz etkilerini kontrol etmek amacıyla, hisse senetlerinin yurtdışından gelen yabancı sermaye yatırım talepleri üzerine % 2 oranında vergi getirilmiştir.

Brezilya’nın Tobin Vergisi¹ uygulamasının amacı, ülkedeki sermaye akımlarının krize rağmen devam etmesidir. Toplam yabancı yatırımcı portföyü, 2008 yılı sonunda 288 milyar dolardan 2009 Eylül ayında 490 milyar dolara kadar yükselmiş, sermaye girişleri özellikle hisse senedi tarafında gerçekleşmiştir. Tobin Vergisi konulduktan sonra sermaye girişi yavaşlamakla birlikte devam etmiştir. Eylül 2009 ile Mart 2010 arasında toplam portföy yatırımı stokunun 77 milyar dolar daha artmıştır. Buna paralel olarak, uluslararası rezervler de 34 milyar dolar daha artarak rezerv miktarı 256 milyar dolara çıkmıştır. İhracat, yılın ilk 7 ayında 2009’a oranla % 27 oranında artmıştır. Ancak ithalat çok daha hızlı olarak % 45 oranında yükselmiştir. Sonuçta, 12 aylık dış ticaret fazlası 2009 Eylül ayına göre 5 milyar dolar düşmüştür. Nominal kurun (yani günlük piyasa kuru) değerlenme süreci durmuş, ancak tersine de dönmemiştir.

4.2. Brezilya’da Yatırım Hakkında Genel Bilgi

Brezilya, IMF ve Dünya Bankası’nca yapılan 2011 yılı ekonomik büyüklük sıralamasına göre, dünya ülke sıralamasında altıncı ve Güney Amerika’nın en büyük ekonomisi konumunda bulunmaktadır. Brezilya, Latin Amerika ve Karayipler Bölgesindeki gerek hacim olarak gerekse ürün çeşitliliği bakımından en büyük sanayi merkezi durumundadır.

Brezilya’nın ekonomik büyümesi, Lula Hükümeti’nin uygulamaya başladığı politikalara paralel olarak 2004 yılından itibaren artmaya başlamıştır. 2007 ve 2008 yıllarında sırasıyla % 6,1 ve % 5,2 ekonomik büyüme kaydedilmiştir. Küresel ekonomik kriz nedeniyle, 2009 yılında Brezilya Ekonomisi % 0,3 oranında daralma göstermiş; ancak daha önceki krizlerde edindiği deneyimle son krizi daha

¹ **Tobin Vergisi (Tobin Tax):** Kısa vadeli sermaye hareketlerinin neden olacağı istikrar bozucu etkileri azaltmak amacıyla, dövizle yapılan uluslararası işlemlerden alınan ve ilk kez 1978 yılında J. Tobin tarafından önerilen çok küçük oranlı bir vergidir.

istikrarlı bir şekilde atlatmıştır. Brezilya Ekonomisi, 2009 yılının ikinci yarısından itibaren toparlanmış ve 2010 yılını % 7,5 büyüme ile kapatmıştır. 2011 yılında büyüme oranı % 2,9 ve 2012 yılı büyüme oranı ise % 1 olmuştur.

Son yıllarda kaydedilen yüksek ekonomik büyümenin nedenleri olarak, yabancı yatırımların artması, yurtiçi tüketim artışı, sınıflar arası ekonomik farkın azaltılması, gelir dağılımının düzeltilmesi ve orta sınıfın artması, ihracatta kaydedilen artışlar, eğitim alanındaki yatırımlar, kayıt dışı ekonominin azaltılması, artan ticari antlaşmalar ve diplomatik ilişkiler gösterilmektedir.

1 Ocak 2011 tarihinden itibaren 4 yıllığına Brezilya'nın ilk bayan başkanı Dilma Rousseff göreve başlamıştır. Ekonomide 2011 yılında başlayan yavaşlama tüm canlandırma paketlerine rağmen 2012 yılında devam etmiş ve büyüme oranı % 1 olmuştur. Önümüzdeki yıllarda % 4 büyümenin sağlanması için programlar yapılmaktadır. Öte yandan, 2008-2009 dönemindeki küresel ekonomik krizin etkilerinin dünya ticaretinde hala görülmeye devam edilmesi nedeniyle, Brezilya Hükümeti ithalatta kontrolleri sıkılaştırma veya bazı ürünlerde gümrük vergilerini artırma yoluna gitmiştir. Gelişen ekonomisine rağmen, gerek gümrük vergileri gerekse iç vergilerin yüksekliği ve karmaşıklığı nedeniyle Brezilya ticari alanındaki zayıflığını sürdürmektedir.

Bununla birlikte, güçlü bir iç piyasanın olması, ekonomik faaliyetlerinin çeşitliliği ve geçtiğimiz dönemdeki siyasi istikrarı Brezilya'yı yatırımcılar için cazip bir ülke haline getirmektedir. Nitekim 5 Şubat 2013 tarihinde Brezilya Maliye Bakanı Guido Mantega tarafından yapılan ekonomi sunumunda yer verilen bilgilere göre; toplam yatırımların milli hâsılaya oranı 2003 yılında % 15'lerde iken, 2012 yılında % 18-19 civarına yükselmiştir. Hükümetin hedefi bu oranın % 25'e çıkartılmasıdır. Devlet tarafından yapılan yatırımların milli hâsılaya oranı % 4,4 civarındadır. Net kamu borç stokunun milli hâsılaya oranı 2002 yılında % 60,4 iken, bu oran 2012 yılında % 35,1 ve kamu borçları için yapılan faiz ödemelerinin milli hâsılaya oranı % 4,4 olmuştur. Sosyal ödemeler açığının milli hâsılaya oranı % 0,93'e gerilemiştir. Brezilya'nın 377,2 Milyar \$ döviz rezervi bulunmaktadır.

2012 yılında ekonomik büyüme oranı % 1'de kalırken, perakende satışları % 8 civarında artış göstermiştir. Yapılan bazı araştırmalara göre, 2020 yılında Brezilya tüketici pazarının 3,5 trilyon \$'la dünyanın beşinci büyük pazarı haline geleceği tahmin edilmektedir. Ekonominin canlandırılması amacıyla, gösterge faiz oranı % 7.25'e kadar düşürülmüş, enflasyon % 5,8 oranıyla kontrol altına alınmış, daha dengeli ve rekabetçi bir döviz kuru temin edilmiş, vergilendirme sisteminde düzenlemelere gidilmiş ve enerji maliyetlerinin düşürülmesi üzerinde çalışılmaktadır. International

Budget Partnership (IBP) tarafından yapılan kamu hesapları şeffaflığı endeksinde Brezilya dünyada 12. sırada yer almıştır.

Brezilya, 2012 yılında 65 milyar \$ ile dünyanın 4'üncü en fazla doğrudan yabancı yatırım alan ülkesi olmuştur. PWC (PricewaterhouseCoopers International) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, Brezilya'nın, uluslararası firmalar tarafından önümüzdeki bir yıl içerisinde en fazla yatırım yapılması arzulanan ülke olduğu sonucuna ulaşılmıştır. PAC-Kalkınmayı Hızlandırma Programı kapsamında yapılan yatırımlar, 2014 yılında yapılacak Dünya Kupası, 2016 yılında düzenlenecek Olimpiyatlara hazırlık kapsamında yapılmakta olan ve yapılacak yatırımların ekonomiyi canlandırması beklenmektedir.

Brezilya'da, havaalanlarında yolcu sayısının geçtiğimiz beş yılda yaklaşık iki kat artması, havaalanlarına yatırım ihtiyacını beraberinde getirmektedir. Dış ticaret hacminin son yıllarda hızlı bir şekilde artması limanların iş yükünü artırmış ve liman yatırımları ihtiyacını doğurmuştur. Trafiğe yeni giren araç sayısının ciddi artış göstermesi, trafik yoğunluğunu artırmış ve özellikle otoyollara yatırım yapılmasını gerektirmiştir. Söz konusu yatırım ihtiyaçları nedeniyle, Lojistik Yatırım Programı açıklanmış ve bu kapsamda karayolları, demir yolları, limanlar, havaalanları ve enerji alanında özel firmalarca yatırım yapılmasına yönelik ihaleler serisi başlatılmıştır. Söz konusu programlar çerçevesinde özel sektörün yatırım yapması, devletin ise uygun koşullarda finansman sağlaması ve genel ekonomik istikrarı sürdürerek ekonomik büyümenin artırılması hedeflenmektedir.

4.3. Yatırım Açısından Önemli Bölgeler

Brezilya'da sanayi, ağırlıklı olarak ülkenin güneydoğusunda toplanmıştır. Kuzey ve kuzeydoğu bölgeleri en geri kalmış yerlerdir. Federatif bir yapıya sahip olan ülkede eyaletler, dış ve iç yatırımcıyı kendi bölgelerine çekebilmek için çeşitli teşvikler sunmaktadır (www.focusbrazil.org.br/ccg).

4.3.1. Sao Paulo Eyaleti

Sao Paulo güçlü pazarı, ileri teknolojisi, kalifiye işgücü, altyapı ve lojistik imkânları ile en fazla yabancı yatırım çeken eyalettir. Bölge Valiliği altında görev yapan Yatırım Masası, yatırımcılara tedarikçi ve/veya ortak bulmak, danışmanlık gibi çeşitli konularda hizmet vermektedir (www.investimentos.sp.gov.br).

4.3.2. Rio de Janeiro Eyaleti

Eyalet içerisinde Peugeot, Volkswagen, Shell ve Michelin gibi çok uluslu şirketlerin sanayi yatırımları bulunmaktadır. Turizm, tarım, tekstil ve kimya bölgede potansiyel taşıyan sektörlerdir.

Bölgenin yatırımcılara sunduğu avantajlar arasında zengin doğal kaynaklar, kalifiye işgücü, büyük pazar, gelişmiş altyapı ve lojistik imkânları yer almaktadır (www.planejamento.rj.gov.br).

4.3.3. Goiás Eyaleti

Başkent Brasília'ya da komşu Goiás Eyaleti, gelişmiş altyapısı ve sunduğu yatırım teşvikleri ile son yıllarda ön plana çıkan bölgelerden biridir. Bölgede tarıma dayalı sanayi oldukça gelişmiştir. Bunun yanı sıra ilaç, kimya, otomotiv, tarım makineleri, tekstil ve deri sanayi oldukça gelişmiştir. Ülkenin en büyük üçüncü ilaç ve kimya sanayi merkezi bölgede bulunmaktadır (<http://www.its.goias.gov.br/goias/goias.html>).

4.3.4. Bahia Eyaleti

Kapladığı alan açısından Brezilya'nın beşinci büyük eyaleti olan Bahia, ülkenin Kuzeydoğu bölgesinin güney ucunda yer almaktadır. Sunduğu çeşitli yatırım teşvikleri sayesinde yatırımcılar açısından son yıllarda cazip hale gelen bölgelerden biridir. Petrol ve doğalgaz gibi doğal kaynaklar yönünden zengin olan bölge, hammadde ve ara mamul tedariki yönünden de özellikle kimya, petrokimya, metalürji ve tarım sektörleri için caziptir (www.bahiainvest.com.br).

4.4. Ülkedeki Serbest Bölgeler (Özel Ekonomik Bölgeler)

Amazon Bölgesi'nin merkezi olan Manaus'ta bulunan Manaus Serbest Bölgesi Brezilya'nın en eski ve en gelişmiş serbest bölgesidir. Brezilya'daki diğer serbest bölgelere göre daha fazla avantaj sağlamaktadır. ANDEAN, MERCOSUR, CARICOM ve NAFTA ekonomik bloklarının merkezinde olması nedeniyle dünya pazarlarıyla ilişkide stratejik bir öneme sahiptir (www.suframa.gov.br).

Brezilya'daki diğer 7 serbest bölge: Macapa/Santana, Tabatinga, Guajaramirim, Bonfim, Paracaima, Brasileia, ve Eritaciolandia'da bulunmaktadır. Bu bölgede bulunan ve üretimlerinin büyük bir kısmını ihraç eden firmalar ithalat vergilerinden muaftırlar.

4.5. Şirket Türleri ve Kuruluşu

Brezilya'da yabancılar anonim veya limited şirket kurabilir, bir yabancı firmanın alt kolu veya şube olarak faaliyette bulunabilirler. Dünya Bankası verilerine göre, bulunulan eyalete göre değişmekle birlikte; şirket kuruluşu için gereken süre 120 gün ve prosedür sayısı 16 civarında olup, sermayenin % 7'si civarında maliyet ödenmesi gerekmektedir.

4.5.1. Anonim Şirket (sociedades anonimas)

Mali sektör, sigortacılık ve ihracat şirketleri dışında asgari sermaye miktarının aranmadığı anonim şirketlerde asgari iki hissedar bulunması gereklidir. Hissedar sayısı için üst sınır yoktur.

4.5.2. Limited Şirket (limitadas)

Özel limited şirketlerin kuruluşunda, şirket isminde Limitada veya kısaltması olan “Ltda” ibaresinin kullanılması gereklidir. Limited şirket kuruluşunda, asgari sermaye miktarı ve ortak sayısına kısıtlama getirilmemiştir. Yerleşik olmayan bir kişi bir ticari ortaklıkta hissedar olabilir, ancak mesleki bir ortaklıkta hissedar olamaz. Yerli firmalar en çok “Sociedade Limitada” şirket şeklini tercih etmektedir. Başlangıç sermayesi; eyaletin kişi başına gelirinin 10 katı olması gerekmektedir. Yaklaşık 50.000 \$ civarındadır.

4.5.3. Ortak Girişim

Ortak girişim, anonim veya limited şirket şeklinde oluşturulabilir. Yabancı kişi ve kuruluşlar yerel bir ortak olsun veya olmasın bir ortak girişim oluşturabilirler. Bir ortak girişim, özel bir ortaklık veya bir konsorsiyum şeklinde de kurulabilir. Bu konsorsiyum, bir hizmet veya mal sunumu için yapılan sözleşmeleri uygular. Bu sözleşmelerin özelliği genelde iki veya daha çok sayıda kuruluşun bir işi yapmak üzere bir araya gelmeleridir.

4.5.4. Şube Kuruluşu

Brezilya’da şube açmak isteyen bir yabancı şirketin Federal Hükümetten izin alması zorunludur. Sadece Devlet Başkanı şube açılışına onay verebilir. Şubenin, merkez ofisin adı altında faaliyet göstermesi ve isminde “Brazil” ibaresini taşıması gereklidir. Şubenin bir miktar sermayeye sahip olması gereklidir. Ancak borçlardan şube değil merkez yükümlüdür. Şubenin kapatılması merkezin kararı ile gerçekleşebilir.

4.6. Brezilya’nın Bölgelerinin Ekonomik Potansiyel Bakımından Durumu

Sao Paulo, Rio de Janeiro, Minas Gerais, ve Espirito Santo eyaletlerinden oluşan ülkenin % 11’ini kaplayan güneydoğu bölgesi, gayrisafi yurtiçi hâsılanın yarısından fazlasını üretmektedir. Orta-batı bölgesi ise, ülkenin en hızlı büyüyen bölgesidir. Kuzey ve kuzeydoğu bölgeleri en geri kalmış bölgelerdir. Federatif bir yapıya sahip olan ülkede farklı eyaletler, yabancı ve yerel yatırımcıyı kendi bölgelerine çekebilmek için farklı teşvikler sunmaktadır.

İmalat sanayi, büyük ölçüde Sao Paulo Eyaletinde yoğunlaşmaktadır. Fakat Sao Paulo'nun toplam gayrisafi yurtiçi hâsıla içindeki payında azalış gözlenmektedir. Bahia Eyaleti, petrokimya, kâğıt hamuru ve kâğıt, ayakkabı; Minas Gerais Eyaleti, otomobil ve çelik; Parana Eyaleti, otomotiv; Para Eyaleti, madencilik ve alüminyum; Rio Grande do Sul Eyaleti, petrokimya ve Espirito Santo Eyaleti, çelik ve kâğıt hamuru endüstrilerinde uzmanlaşmıştır. Rio de Janeiro Eyaleti, son yıllarda petrol sanayinin gelişimiyle dikkatleri toplamaktadır. Brezilya'da sanayi, ağırlıklı olarak ülkenin güneydoğusunda toplanmıştır.

Brezilya'nın % 6,8'ini kaplayan güney bölgesi; Parana, Santa Catarina, Rio Grande do Sul eyaletlerinden oluşmakta olup, büyük bir ekonomik canlılığa sahiptir. Özellikle soya fasulyesi, mısır ve buğday başta olmak üzere tüm tahıllarda, tekstil, ayakkabı ve otomotiv sanayinde gelişmiştir. Kuzeydoğu Bölgesi ülkenin % 18'lik alanını kapsamakta olup; Maranhao, Piaui, Ceara, Rio Grande do Norte, Paraíba, Pernambuco, Alagoas, Sergipe ve Bahia eyaletlerinden oluşmaktadır. Ekonomik gelişme ve yaşam standartları açısından bölge ikiye bölünmüştür. Okyanusa kıyısı olan eyaletler, şeker kamışı, tarımsal sanayi, tekstil, kimyasallar, otomotiv ve gıda sanayinde gelişmiştir. Sertao, Brezilya'nın en yoksul bölgesidir. Uzun süreli kuraklığa rağmen, sulamanın yapılabildiği alanlar tropikal meyveler açısından (muz, mango, kavun, guava, acerola) bereketlidir.

Kuzey Bölgesi, ülkenin % 45'ini oluşturmaktadır. Acre, Amapa, Amazonas, Para, Rondonia, Roraima ve Tocantins eyaletlerinin bulunduğu bölgenin büyük bölümünü Amazon ormanları işgal etmektedir. Başlıca ürünler; lateks, açai meyvesi, kauçuk ve kuruyemişlerdir. Geniş maden yataklarına sahip olan bölgede Carajas maden sahası bulunmaktadır. Manaus Serbest Bölgesinde ithal parçalardan elektronik cihazlar ve motosiklet üretilmektedir.

Orta-batı bölgesi, ülkenin % 19'unu kapsamakta olup Goias, Mato Grosso Eyaletleri ile Başkent Brasilia'nın bulunduğu Mato Grosso do Sul Federal Bölgesinden oluşmaktadır. Soya fasulyesi, pamuk ve ayçiçeği yağı üretilmektedir.

4.7. Yatırım Teşvikleri

Brezilya'da yerli ve yabancı yatırımcılar genel itibariyle aynı kurallara tabi tutulmaktadır. Ancak, yabancı yatırımcıların sağlık, medya, havacılık, arsa, nükleer enerji, hava ve deniz taşımacılığı gibi bazı alanlarda yatırım imkânları kısıtlandırılmıştır.

Bölgesel bazda oluşturulan bazı projelere federal hükümet tarafından kaynak ayrılabilir. Geri kalmış bölgelerin kalkınmasını hızlandırmak amacıyla bu bölgelerde vergi avantajları sağlanabilmektedir. Bölgesel kalkındırma teşvikleri, o bölgelerde oluşturulan serbest bölgeler yoluyla

da sağlanabilmektedir. Diğer taraftan, sektörel bazda teşvik uygulamaları da bulunmaktadır. Tarım sektöründe çiftçilere düşük faizli kredi sağlanmakta ve bazı tarımsal ürünlerde garantili fiyat uygulaması bulunmaktadır. Sanayi üretimi ise, uzun vadeli ve düşük faizli krediler ile desteklenmekte ve yüksek gümrük vergisi oranları ile korunmaktadır. Diğer taraftan, belediyeler kendi etki alanlarında yatırımları artırmak amacıyla organize sanayi bölgeleri oluşturmakta ve uygun koşullarda arazi tahsisi, belediyeye ödenen vergilerden indirim veya muafiyet gibi teşvikler sağlayabilmektedir.

Brezilya Ulusal Kalkınma Bankası (BNDES), Brezilya'nın kalkınmasına yardımcı olmak amacıyla, federal hükümet, eyalet yönetimleri ve özel firmalar tarafından yürütülen projelere finansman desteği sağlamaktadır. Bu projelerde yerli üretim ve yerli tedarik şartı konabilmektedir. Bu kapsamda, federal hükümet tarafından yürütülmekte olan Kalkınmayı Hızlandırma Projesine de (PAC) destek sağlamaktadır.

APEX Brasil, Brezilya'ya yabancı yatırımların çekilmesinden sorumlu olup, yabancı yatırımcılara sektörel bazda yatırım imkânları hakkında bilgi sağlamakta, uygun yatırım yeri ve koşullarının temininde yardımcı olmakta, yasal prosedürlerin kolaylaştırılması, işgücü temini gibi ihtiyaçların giderilmesinde hizmet vermektedir.

Eyaletler kendi alanı içerisinde yatırımların artırılması için özel projeler yürütebilmekte, sektör veya yerleşim yeri bazında farklı teşvikler sunabilmektedir. Ayrıca, her bir eyaletin yatırım ajansı bulunmaktadır. Özellikle yabancı yatırımların kolaylaştırılması için hizmet vermektedirler. 2004 yılından sonra kamu - özel sektör işbirliği modeli kamu projelerinde kullanılmaya başlanmıştır. Brezilya Hükümeti, bu modeli ekonomik büyümede önemli bir anahtar olarak görmektedir. Yatırım fonlarının az olması ve altyapı ihtiyacının yüksek olması, kamu - özel sektör işbirliği modelinin (Public-Private Partnership-PPP) kullanımını artırmaktadır. Özellikle Minas Gerais ve Sao Paulo Eyaletlerinde çok sık rastlanılan bir sistem haline gelmiş bulunmaktadır.

5. TÜRKİYE-BREZİLYA ARASINDA TİCARİ VE EKONOMİK İLİŞKİLER

Coğrafi uzaklığın fazla olması ve ülkelerin birbirini iyi tanımaması nedeniyle, bugüne kadar çok düşük seviyelerde seyreden Türkiye-Brezilya ekonomik ilişkileri, özellikle aynı konularda iş yapan firmaların ve kurumların işbirliğine giderek ortak üretim ve pazarlama yapmaları halinde büyük bir potansiyel taşımaktadır. Genel olarak Brezilya tarafı Türkiye ile işbirliği yapmak açısından konuya olumlu yaklaşmaktadır. Türk işadamlarının Brezilya'yı daha iyi tanıyıp, aktif bir şekilde konuya eğilmeleri, ülkeler arasındaki ticaret hacminin artmasında ve Türkiye açısından ekside olan dengenin düzeltilmesinde önemli rol oynayacaktır.

İhracatımızda; otomotiv ve yan sanayi, makineler, demir veya çelik levhalar, dış lastikler, tütün, gübreler, sert kabuklu meyveler (fındık), transformatörler önemli yer tutarken, ithalatımızda; demir cevherleri, traktörler, tütün, soya, odun hamuru, selülozik maddelerin hamurları, kahve, pamuk, elektrikli makine ve cihazlar, demir ve çelik, yağlı tohum ve meyveler, hayvansal ve bitkisel yağlar ön sıralarda gelmektedir.

Dış ticaret açığının büyük oranda ülkemiz aleyhine oluşu nedeniyle; karşılıklı ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi önem kazanmaktadır. Brezilya ile ülkemiz arasında kurulacak yakın ekonomik işbirliği, Brezilya ile birlikte Arjantin, Paraguay, Uruguay ve Venezüella'nın üye oldukları MERCOSUR/MERCOSUL (Mercado Comum do Sul, The Southern Common Market, Güney Ortak Pazarı) ile ortaya çıkacak geniş pazardan Türk firmalarının daha çok yararlanmasına yol açacaktır. Diğer yandan Brezilyalı firmalar Türkiye üzerinden Avrupa ve diğer komşu ülke pazarlarına girme şansına sahip olabileceklerdir.

Dış ticaret rakamlarına baktığımızda, 2007 yılında Türkiye'nin Brezilya'ya ihracatı 230 milyon Dolar, Brezilya'dan ithalatı ise 1,1 milyar Dolardır. 2008 yılında ihracatımız 318 milyon Dolar, ithalatımız 1,4 milyar Dolara ulaşmıştır. 2009 yılında ise ihracatımız bir önceki yıla göre % 22 artarak 388 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde ithalatımız % 22 azalarak 1,1 milyar Dolar olmuştur. 2010, 2011 ve 2012 yıllarına bakıldığında, dış ticaret hacminde hızlı bir gelişmenin olduğu açık bir şekilde görülmektedir. 2011 yılı itibari ile Brezilya ile ticaret hacmimiz 2 milyar dolar seviyesini aşmıştır. Brezilya ile dış ticaret dengesi sürekli açık vermiştir. Bu durum cari açığı tetikleyen bir durum olmuştur.

Diyarbakır ve Şanlıurfa İllerinden Brezilya'ya ihracat çok az olup son birkaç yılda bazı firmalar Brezilya pazarına mal satmaya başlamıştır. 2012 yılında Şanlıurfa'dan Brezilya'ya herhangi bir ihracat yapılmamıştır. Diyarbakır'dan Brezilya'ya yapılan ihracat miktarı ise, 2012 yılı için Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) verilerine göre, 360 bin Dolardır. 2013 yılı aylık verilerine bakıldığında Şanlıurfa'nın Temmuz ayı itibari ile Brezilya pazarına girdiği görülmektedir. Diyarbakır'ın Brezilya'ya ihracatı ise 2012 yılına oranla 2013 yılında aylık bazda artarak devam etmektedir.

Tablo 6- Türkiye-Brezilya İkili Ticareti (1.000 \$)

Yıl	İthalat	İhracat	Dış Ticaret Dengesi	Dış Ticaret Hacmi
2000	302.505	41.679	-260.825	344.184
2001	212.121	89.817	-122.303	301.938
2002	236.091	48.978	-187.112	285.069

2003	401.826	50.165	-351.660	451.991
2004	566.292	69.355	-496.937	635.648
2005	798.575	103.457	-695.117	902.033
2006	934.782	121.881	-812.900	1.056.663
2007	1.172.669	229.913	-942.755	1.402.582
2008	1.423.867	318.027	-1.105.840	1.741.895
2009	1.105.825	388.149	-717.676	1.493.974
2010	1.347.524	614.551	-732.973	1.962.075
2011	2.074.353	883.471	-1.190.882	2.957.825
2012	1.770.094	1.002.692	-767.401	2.772.786

Kaynak: DTM-Dış Ticaret Bilgi Sistemi (11.07.2013).

5.1. Türk Firmalara Öneriler

Gerek vergi mevzuatının karmaşıklığı gerekse bürokrasinin fazlalığı nedeniyle, piyasanın içerisinde bulunmadan doğrudan satış yapmak isteyen firmalarımızın başarı şansı nispeten düşüktür. Bu nedenle ihracatçı firmalarımızın profesyonel bir toptancı ve dağıtıcı ile çalışması veya bizzat kendisinin Brezilya’da firma kurarak dağıtımını yapması ihracatını kolaylaştıracaktır.

Firmalarımızın piyasayı yerinde araştırması, fuarlara katılarak gözlemde bulunması, bir süre piyasa işleyişi hakkında bilgi toplaması yatırım kararı için gerekli olacaktır. İlgili üründe piyasada potansiyel görülmesi halinde, vergilerin veya bürokrasinin fazlalığı yıldırıcı bir etken olarak görülmemelidir. Zira bu nedenlerden dolayı rekabet tam anlamıyla yerleşmediğinden, kar marjları oldukça yüksek durumdadır.

Firmalarımızın Brezilya’daki müşterilerine yerinde dağıtım ağı oluşturabilmesi için, Brezilya’da bir firma kurması ve dağıtım için uygun anayollara yakın alanlarda depolar oluşturması ihracatlarını son derece kolaylaştıracağı değerlendirilmektedir.

Nihai ürünlerin vergi oranlarının yüksekliği nedeniyle, bazı ürünlerin son işleminin Brezilya’da yapılması ve sonrasında satışının yapılması vergi avantajı sağlayabilecektir.

Brezilya’da üretimi yapılabilecek ürünler olarak, otomotiv yan sanayi ürünleri, PVC profil ve kapı pencere gibi inşaat malzemeleri, ıslak mendil ve diğer kozmetik ürünleri, mobilya akla gelmektedir. Bununla birlikte Brezilya’nın iç piyasa büyüklüğü dikkate alındığında her türlü ürünün üretiminin yapılabileceği, özellikle gümrük vergilerinin yüksek olduğu tüketim malzemelerinde Brezilya’da üretim yapılmasının ciddi rekabet avantajı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Diğer taraftan, Brezilya'dan Türkiye'ye yüksek miktarda ithalatı gerçekleştirilmekte olan soya fasulyesi ve demir cevheri gibi ürünlerle, çevre ülkelere transit ticaretinin yapılabileceği şeker gibi ürünlerin Brezilya'da üretimine yatırım yapılmasının ticareti kolaylaştırabileceği düşünülmektedir.

Ayrıca tersanecilik alanında da Türk ve Brezilyalı gemicilik firmalarının ortak projeler yapmasının iş imkânları sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Brezilya'nın farklı paketler ve projeler kapsamında altyapı ve üstyapıya yapmakta olduğu yatırımlar müteahhitlik firmalarımız için büyük fırsatlar sunmaktadır.

5.2. Türk Firmalarınca Yapılan Yatırımlar

Brezilya'da yalnızca 2 Türk firması tarafından üretim amaçlı yatırım yapılmıştır. Aşağıda bilgileri yer alan söz konusu firmalarımızdan Kordsa'nın 60 milyon \$'ın üzerinde, Aktaş'ın ise 5 milyon \$ civarında yatırımının olduğu bilinmektedir. Ayrıca Türkiye'de ürettiği ürünlerin Brezilya'da satış ve dağıtımını yapmak üzere 6 firmamızın ofis, mağaza ve depo şeklinde olmak üzere yatırımları bulunmaktadır.

Kordsa Brasil SA: Bahia Eyaletinin Camaçari Şehrinde 302 dekarlık alanda kurulu fabrikasıyla ve 458 kişilik kadrosuyla lastik ve mekanik kauçuk malzemeleri için yüksek mukavemetli polyester iplik ve kord bezi üretmektedir. Kordsa fabrikası, bölgedeki Pirelli, Continental ve Bridgestone Lastik Fabrikalarına hammadde sağlamaktadır. 2012 yılında yapılan 53 milyon \$'lık ilave yatırımla birlikte 1998 yılından bu yana yapılan toplam yatırım tutarı 100 milyon \$'ın üzerine çıkmıştır.

Adres: Rua Eteno, 3832 Polo Industrial de Camaçari, Camaçari, Bahia, Brazil

Cep: 42810-000

Tel: 00 55 71 21044500

Faks: 00 55 71 21044682

Aktaş Do Brasil: Bir Aktaş Grup şirketi olan Aktaş do Brasil 2008'den bu yana São Paulo, Brezilya'da faaliyet göstermektedir. Ticari ve ağır araçlara yönelik körük üretimi gerçekleştirmekte ve aynı zamanda Türkiye'den ithalat yapmaktadır. 5 milyon \$ civarında yatırımı bulunmaktadır.

İletişim: Viktor CHIRPANSI

Kontakt Kişi: Yasemin Pinto ypinto@aktasholding.com

Tel: 00 55 11 40618566

Faks: 00 55 11 40698582

Adres: Ave Casa Grande, 850 – Cj. 07- Jd. Portinari, Diadema

Web: www.airtechbrasil.com

Bunun yanı sıra, 6 Türk firması Türkiye’den ithal edilen ürünleri pazarlamaktadır.

Yılmaz Makine Güney Amerika İthalat İhracat Ticaret Ltda: Sao Paulo’da 2008 yılından bu yana faaliyette olup, Türkiye’deki ana firmanın kendi üretimi olan PVC makinelerini Türkiye’den ithal etmektedir. 600 bin \$ civarında yatırımı bulunmaktadır.

İletişim: Fatih ÖZDEMİR

Adres: Rua Uruguaiana 425 Bras Sao Paulo, Brasil

Tel: 00 55 11 36617828

Cep: 00 55 11 95937121

Web: www.yilmazmachine.com.br

Berfin Commercio Importação de Produtos Alimentios Ltd. Şti.: Türkiye’de yerleşik Omars Hayvancılık İnş. ve Gıda Ürünleri Paz. İth. İhr. San. Ltd. Şti., firmanın %99’una sahiptir. KOSKA, ÜLKER, DIMES’in Brezilya’daki distribütörlüğünü yapmaktadır. Şirket kurma ve sonraki operasyonları için 2009-2012 yılları arasında toplam 1.1 milyon \$ civarında yatırım yapmıştır.

İletişim: Muhammet ELÇİ

Adres: Rua da Mooca 3208 Mooca / Sao Paulo / Brasil

Tel: 00 55 11 20211002

Web: <http://www.berfinimport.com/pt-br/index.php>

Portre Confecções do Brasil Ltd.: Firma Türkiye’de kendi fabrikasında üretmekte olduğu bayan giyim ürünlerini Sao Paulo’da toptan satış mağazasında satışını yapmaktadır. 850 bin \$ tutarında yatırım yapmıştır.

İletişim: Aşkın OSMANAĞAOĞLU

Adres: Shopping Mega Polo Moda Rua Barao de Ladario 566/670 I Ala Mega, Loja 355 3. Piso Bras - Sao Paulo / Brasil

Tel: (11) 28865876 - (11) 28865877

E-mail: aksim@portre-parmilon.com.br

Web: www.portre-parmilon.com.br

Meyra Stone Imp&Exp Ltda Vitoria eyaletinde doğal taş ticareti yapmaktadır. Türkiye'den mermer ithal etmektedir. Şirket kurma ve başlangıç operasyonları için 100 bin \$ civarında bir yatırım yapmıştır.

İletişim: Güray SİRKECİOĞLU

Adres: Rua Prof. Almeida Cousin, Enseada Trade Center

No: 125, SL: 703 29055-230, Vitoria-ES, Brasil

E-mail: guray@meyrastone.com

Tel: 00 55 27 97138691 - 00 55 27 3201 4666

Web: <http://meyrastone.com/br/contacts.asp>

Ziver Brasil: İstanbul'da yerleşik Konak Tekstil Ltd. Şti. firmasının Brezilya'daki şubesi şeklinde faaliyet göstermekte olup, ana firmanın ürünlerini Brezilya'da satışını yapmaktadır. 1 Milyon \$ yatırımı bulunmaktadır.

İletişim: İbrahim BAKIRHAN, Genel Müdür

Web: www.ziver.com.tr

E-mail: ziverbrasil@hotmail.com

Adres: Av. Paraiba 1617 A Sala 1 Cianorte – Parana – Brasil

Cep: 87200-000

Tel: 00 55 (44) 3019 6069

Faks: 00 55 (44) 3018 3885

USV Danışmanlık Brasil - Importacao E Exportacao Ltda: Türkiye'den inşaat malzemeleri, PPR boru ve bağlantı parçaları, çelik kapı ve diğer kapılar ithalatı yapmaktadır. 60 bin \$ yatırım yapmıştır.

İletişim: Vedat EZER

Adres: Rua Araguatins 163 Vila Anastacio Cep 05094-020 Lapa Sao Paulo, Brasil

Tel: 00 55 11 43716026 - 11 43716027

E-mail: vedat@usv.com.tr

Web: www.usv.com.tr

Diğer taraftan, ticari faaliyetlerde bulunan ilave 4 Türk Şirketi ile turizm alanında hizmet veren 4 Türk Şirketi bulunmaktadır.

6. İŞADAMLARININ PAZARDA DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR

Brezilyalı ithalatçılarla iş yapmanın başlıca koşulu, e-mail veya yüz-yüze yapılan ön görüşmelerde; satış ve ödeme koşulları konusunda istikrarlı olunmasıdır. Teslim tarihi, miktarı vb. konularda değişiklik yapmanız karşı tarafın güvenini sarsacaktır. Brezilyalı alıcı; genellikle detaylı araştırma yaptığı, dünya pazarındaki mevcut tedarikçileri ve onların satış koşullarını iyi bildiği için yapacağınız teklifin istikrarlı olması, hangi koşullarda teklifinizin değişebileceğini iyi anlatmanız büyük önem arz etmektedir. İş adamları, genellikle İngilizce bilmektedir. Ancak kritik konular müzakere edilirken tercüman kullanılması tercih edilmelidir.

6.1. İş Görüşmelerinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

İş randevularının önceden netleştirilmesi gereklidir. Normalde iş görüşmeleri ofiste yapılmakla birlikte, süre kısıdının olduğu durumlarda otel veya evde hatta bir başka ülkede de görüşme yapılabilir.

Brezilya'ya geldikten sonra randevunuzu tekrar konfirme etmeniz gerekmez. Normalde firmanın sekreteri olası bir değişikliği ilgili taraflara önceden bildirir. Dakiklik önemli olup trafik yoğunluğunu göz önünde bulundurmak gerekir. Randevunuz Başkent Brasilia'da ise, özellikle Salı-Perşembe günleri arasında randevu alma olasılığınızın yüksek olduğunu göz önünde bulundurmalısınız.

Brezilyalı alıcı, ürüne ilişkin teknik detaylar, fiyat listesi, gümrük kodları, vergiler, depolama masrafları, liman ücretler vb. nihai kararını etkileyecek bütün hususları açıklayan bilgiler vermenizden memnuniyet duyacaktır. Alıcınızın nihai kararını gümrük prosedürleri de etkileyecektir. Toplantı sonrasında, proforma fatura göndermeniz gerekebilir. Proforma fatura siparişin kesinleştiği anlamına gelmemektedir.

Yazışmalarda firma logosunun olduğu kâğıtlar kullanılmalıdır.

Fiyatın ve ödeme şeklinin sonradan değiştirilmesi hoş karşılanmaz. Nakliye süresi ve detayları, alıcının malları iç pazara satabilmesi açısından önemli bir husustur.

Brezilya'ya gönderilecek malların teslim zamanı ve miktarında beklenmeyen değişiklikler iş ilişkilerini zedeleyecek bir sorundur.

İş toplantısında teklifinize ilişkin detayları net ve istikrarlı biçimde sunmanız beklenilir. Nadiren çalan mobil telefonlar ve sekreterin bölmesi hariç toplantılar kesintisiz sürer. Teknik detayların Portekizceyi de içerecek şekilde birkaç yabancı dilde yazılı olması tercih edilir. Yanıtlayamadığınız sorular alıcınızın kararını belirleyici olabilir. Veri ya da bilgi eksikliği görüşmenin başarısını etkiler.

Garanti koşulları ve satış sonrası hizmetler net bir şekilde açıklanmalıdır.

Küçük ve orta ölçekli işletmeler proforma faturayı yeterli görmektedirler. Brezilya’da iş yapmak isteyen ihracatçılarımızın sözleşme yapmaları tavsiye edilir. Sözleşme yapılması durumunda sözleşmenin iki dilde hazırlanması, anlaşmazlık durumunda hangi mahkemenin yetkili olacağının mutlaka belirtilmesi ve noter huzurunda kaydedilmesi gerekir.

Görüşmelerde müzakere edilen konuların en son hali ile faks veya e-posta yolu ile onaylanması ithalatçı tarafından istenebilir.

Brezilyalı iş adamları Latin orijinleri nedeniyle dakik olmadıkları sanılır. Bu çok yanlış bir kanı olup randevularınızda dakik olmanız önemlidir. Geç kalındığı durumlarda mutlaka haber verilmesi gerekir.

Giyim konusunda, resmi giyim tavsiye edilir. Erkeklerin takım elbise, bayanların ciddi ve sade giyinmeleri önerilir. Sıcak ve nemli havaya uygun hafif ve pamuklu kıyafetler önerilir. Özellikle kapkaçtan korunabilmek için değerli saat, mücevherat takılmaması, bilgisayar ve fotoğraf makinesi ve cep telefonunun dikkat çekecek şekilde taşınmaması tavsiye edilir.

Toplantıda konuya ısınma zamanı sağlanması, güncel konular, Brezilya’ya ilişkin izlenimleriniz vb. kısa, samimi bir giriş yapabilirsiniz. Politika, ekonomik durum, uygun olmayan karşılaştırmalardan kaçınmalısınız. Su ile birlikte küçük fincanlarda kahve ikramı şekerli veya şekersiz mi istediğiniz sorularak servis edilecektir. Kahve ritueli sırasında daha samimi bir ortam oluşacaktır. Kartvizitiniz ile birlikte minik bir eşantiyon hediye etmeniz için en uygun zamandır.

Karşı tarafın kartvizitini alarak, muhatabınızı tanıdıktan sonra iş görüşmesi resmen başlamış olacaktır. Konuşmanıza firmanızı ve ürününüzü tanıtarak başladıktan sonra, teknik detaya boğulmadan net ve anlaşılır biçimde sunuş yapmanız uygun olacaktır. Fiyata ilişkin bilgiler de dâhil olmak üzere gerekli açıklamaları eksiksiz yapmanız önemlidir. Toplantı sırasında dışarı çıkanların olması olağandır, sunuşunuzu kesmeden devam etmeniz beklenir. Misafir olduğunuzu unutmadan, arada dikkati tekrar toplamak için kısa alıntılarla konuşmanız daha olumlu bir hava sağlayacaktır.

Kurulan iletişimin gücüne bağlı olarak öğle veya akşam yemeğine davet edilmeniz mümkündür. Sosyal aktiviteler işbirliğini daha da sağlamlaştıracaktır.

Bazı durumlarda, Brezilya’nın geleneksel içkisi “caipirinia” ikram edilmek istenebilir, bu daveti ret etmeniz yanlış anlaşılır. Su veya alkolsüz içecek içebilirsiniz.

Görüşme esnasında bazen iş dışında “karnaval”, “futbol”, “Brezilya’nın doğal güzellikleri” gibi konularda konuşulsa da tekrar iş görüşmesine yoğunlaşılacaktır. Eğer konu sıkıntısı çekiliyorsa Brezilyalı alıcınız, aile ve kişisel konularda konuşabilecektir. Ancak bu konuda hassas davranılması önerilir.

Yemek davetinde hesabı ödemek için girişimde bulunmanız, kredi kartınızı hazırlamış olmanız, ithalatçınızın hesabı ödeyecek olsa bile hoş karşılanacak ve nezaket olarak değerlendirilecektir.

Görüşmenin sonunda, müşteriniz sizi otelinize bırakmayı teklif edecektir. Sizin güvenliğinizi düşünerek yapılan bu teklifi kibarca kabul etmeniz beklenir.

Vedalaşma sırasında ev sahibinin kapıyı açarak uğurlaması tekrar ziyaretinizden memnuniyet duyulacağı anlamına gelir. Misafirin kapıyı açması bir daha görüşmek istenmediği anlamında değerlendirilir.

Brezilyalı ithalatçıların çalışmayı tercih ettikleri ihracatçı profillerini ve çalışma şartlarını aşağıdaki şekilde ifade etmek mümkündür:

- Yerleşik bir şirket olması (En az 10-15 yıllık bir geçmişinin olması),
- Ürünlerde kalite ve standartların tutturulmuş olması,
- Kendilerinin Brezilya pazarında tek satıcı (ithalatçı) konumunda tutulması,
- İyi bir iletişim konusunda beklentilerine yanıt verilebilmesi (karşılıklı ziyaretler, müşteri tatminine dönük çalışmalar).

Sağlıklı bir iş bağlantısının kurulabilmesi için aşağıdaki konularda dikkatli olmanız ve yapmamanız tavsiye edilir:

- ☞ Müşteriden gelecek e-postalara cevap vermemek
- ☞ Üretim kapasitesinin üstünde taahhütte bulunmak
- ☞ Proforma faturada yazan fiyatı değiştirmek
- ☞ Söz verilen numuneleri göndermemek
- ☞ Üzerinde mutabakata varılan ödeme şeklini değiştirmek
- ☞ Müşterinin istediği teslim şeklini kabul etmemek
- ☞ Söz verilenden farklı miktarda mal göndermek

- ☞ Gerekli dokümanların gönderimini geciktirmek
- ☞ Belgelerdeki tutarsızlıklar
- ☞ Müşterinizi ülkenize davet etmemeniz
- ☞ Brezilya veya ülkenizi eleştirir tarzda konuşmanız
- ☞ Müşterinizin beklediği ürün özelliklerini karşılamamak
- ☞ Sigorta garantisi konusunda işbirliğinden kaçınmak
- ☞ Akreditif yapılamadığı durumlarda riskleri alıcınıza yüklemeniz
- ☞ Güvenmediğinizi belirtecek şekilde peşin ödeme talebinde ısrar etmeniz
- ☞ Brezilya'nın geleneklerini eleştirmek
- ☞ Brezilya'daki şehirlerin kaosundan bahsetmek
- ☞ Brezilya mutfağını eleştirmek
- ☞ Brezilya'nın büyük şehirlerindeki şiddet olaylarından korktuğunuzu vurgulamak
- ☞ Ülkenizi abartılı bir şekilde Brezilya ile karşılaştırmak

6.2. Pasaport ve Vize Uygulaması

Ülkeye girişte MERCOSUR üyesi ülke vatandaşları ile Brezilya'nın karşılıklı anlaşma yaptığı ülke vatandaşları dışında kalan yabancılar için vize zorunludur. Pasaportların ülkeye giriş tarihinden itibaren altı ay süreyle geçerli olması gereklidir. Turist ve transit vizeler genelde iki gün içinde hazırlanır. Vize, turistler için 90 gün, transit yolcular için 10 gün süreyle verilir. Diplomatik, Hizmet, Hususi ve Umuma Mahsus Pasaport hamili Türk vatandaşları Brezilya'ya yapacakları üç aya kadar ikamet süreli seyahatlerinde vizeden muaftır.

Söz konusu muafiyet sadece turistik amaçlı tek giriş vizeleri için geçerlidir. Öğrenim, çalışma, çok girişli vize, uzun süreli ikamet vb. nedenlerle yapılacak seyahatlere ilişkin vize uygulamaları hakkında Ankara'daki Brezilya Büyükelçiliği'nden bilgi alınması, resmi göreve atanınların ise T.C. Dışişleri Bakanlığı ile irtibata geçmeleri gerekmektedir.

Brezilya'ya giren şahıslar giyim ve kişisel eşyalardan ayrı olarak aşağıdaki kalemlerden birer tane getirebilir: toplam değeri 500 Doları geçmeyen radyo, teyp, daktilo, video kamera. Ziyaretçilerin varışlarında, yerel Duty Free Shop'tan ayrıca 500 Dolarlık mal almalarına izin verilir.

RESMİ TATİLLER	
1 Ocak	Yılbaşı
20 Ocak	Yalnızca Rio de Janeiro’da tatildir.
Şubat-Mart	Karnaval (iki gün, resmi tatil değildir)
Mart	Paskalya
21 Nisan	Tiradentes Günü (Milli Kahraman)
23 Nisan	Yalnızca Rio de Janeiro’da tatildir.
1 Mayıs	İşçi Bayramı
10 Haziran	Corpus Christi
7 Eylül	Bağımsızlık Günü
12 Ekim	Lady Aparecida (Dini Tatil)
15 Kasım	Cumhuriyet Bayramı
20 Kasım	Yalnızca Rio de Janeiro’da tatildir.
25 Aralık	Noel Tatili

YARARLI ADRESLER

T.C. BREZİLYA BÜYÜKELÇİLİĞİ <i>Embaixada da Turquia,</i> <i>Ses, Av.Das Nações, Q.805, Lote 23, 70.452-900</i> <i>Asa Sul, Brasilia/Brasil</i> Tel: 00 (55) 61 3242 18 50 - 3244 48 40 - 3443 81 20 Faks: 00 55 61 3242 14 48 E-mail: turquia@conectanet.com.br Web: http://brezilya.be.mfa.gov.tr Görev Bölgesi: Bütün Brezilya, Surinam	SAO PAULO TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ <i>Escritorio Comercial do Consulado Gerald a</i> <i>Turquia em Sao Paulo Rua Games de Carvalho,</i> <i>1581-Conjunto 810, Itaim Office Towers Villa</i> <i>Olimpia</i> <i>Sao Paulo / Brasil</i> Tel: 00 55 11 3045 – 1733 Faks: 00 55 11 3045 – 1899 E-mail: dtsaopaulo@gmail.com
TÜRK-BREZİLYA İŞ KONSEYİ <i>TOBB Plaza, Talatpaşa Cad. No: 3 Kat: 5</i> <i>34394 Gültepe-Levent-İstanbul</i> Tel: (212) 339 50 00 – 270 41 90 Faks: (212) 270 30 92 Web: www.deik.org Başkan: M. Aykut EKEN, Başkan Yrd.: Silvyo BENBASSAT	BREZİLYA-TÜRKİYE TİCARET, SANAYİ VE TURİZM ODASI <i>Av. Vieira de Carvalho 132 Cj.:41 Cep: 01210-010</i> <i>São Paulo SP Brezilya</i> Tel. / Faks: 00 55 11 3224 0601 - 3224 0607 - 3333 4039 E-mail: ccibt@ccibt.org.br Web: www.ccibt.org.br
TUKLAD-KARAYİPLER VE LATİN AMERİKA TİCARET DERNEĞİ <i>Cumhuriyet Caddesi No: 175/A Harbiye / İstanbul</i> Tel: (212) 549 07 00 Faks: (212) 549 07 10 E-mail: tuklad@gmail.com	BREZİLYA FEDERATİF CUMHURİYETİ BÜYÜKELÇİLİĞİ <i>Reşit Galip Cad. İlkadım Sokak No: 1</i> <i>06700 GOP/Ankara</i> Tel: (312) 448 18 40-41-43 Faks: (312) 448 18 38 E-mail: brasemb@brasembancara.org Web: http://brasembancara.org/tr/Defaulttr.htm
BREZİLYA FAHRİ KONSOLOSLUĞU - İSTANBUL <i>Ethem SANCAK - Fahri Konsolos</i> <i>Ekspres Yolu, Kavak Sokak No: 3 Ser Plaza A</i> <i>Blok Kat: 3 34530 - Yenibosna / İstanbul</i> Tel: 212 652 10 00/115 Faks: 212 452 72 24 E-mail: ethemsancak@hedefalliance.com.tr mehmettekin@hedefalliance.com.tr	BREZİLYA FAHRİ KONSOLOSLUĞU - MERSİN <i>Cengiz SÖNMEZ – Fahri Konsolos</i> <i>Gazi Mahallesi Adnan Menderes Bulvarı 1328.</i> <i>Sokak Sönmez Apt. No: 4/1 Pozcu – 33.130 –</i> <i>Mersin</i> Tel: 0 324 329 17 17 Faks: 0 324 329 17 21 E-mail: sonmezc@superonline.com

Türkiye Cumhuriyeti	Brezilya Federal Cumhuriyeti Republica Federativa do Brasil
Slogan: <i>Egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir.</i>	Slogan: <i>Ordem e Progresso "Düzen ve İlerlemek"</i>
Ulusal Marş: <i>İstiklâl Marşı</i> 	Ulusal Marş: <i>Hino Nacional Brasileiro</i>
Başkent Ankara 39°55'N 32°50'E	Başkent Brasília 15°45'S 47°57'W
Yönetim Biçimi Üniter Parlamenter Cumhuriyet Cumhurbaşkanı Abdullah Gül Başbakan Recep Tayyip Erdoğan	Yönetim Biçimi Federal Cumhuriyet - Başkan Dilma Rousseff - Başkan yardımcısı José Alencar Gomes da Silva
Kuruluş - Lozan Antlaşması 24 Temmuz 1923 - Cumhuriyetin İlanı 29 Ekim 1923	Kuruluş - İlan 7 Eylül 1822 - Tanınması 29 Ağustos 1825 - Cumhuriyet 15 Kasım 1889
Yüzölçümü 783.562 km ²	Yüzölçümü 8.514.877 km ²
Nüfus - 2012 sayımı 75.627.384 - Yoğunluk 98 kişi/km ²	Nüfus - 2012 sayımı 199.321.400 - Yoğunluk 23,41 kişi/km ²
GSYİH (SAGP) 2012 - Toplam 1.123 trilyon \$ - Kişi başına 15.001 \$	GSYİH (SAGP) 2010 - Toplam 2,144 trilyon \$ - Kişi başına 13.000 \$

GSYİH (düşük) 2012		GSYİH (düşük) 2011	
- Toplam	794.468 milyon \$	- Toplam	2,087 trilyon \$
- Kişi başına	\$10,609	- Kişi başına	12.788 \$
Gini (2011)	39,0 orta · 58.	Gini (2012)	▼ 51.9
İGE (2013)	▲ 0,722 yüksek · 90.	İGE (2011)	0.718 ▲ (yüksek) (84)
Para Birimi	Türk lirası (TRY)	Para Birimi	Real (BRL)
Zaman Dilimi	Doğu Avrupa (UTC+2)	Zaman Dilimi	(UTC-2 ile -5 arası (resmî olarak-3)
İnternet TLD	.tr	İnternet TLD	.br
Telefon Kodu	+90	Telefon Kodu	55

KAYNAKÇA

- Boğaziçi Üniversitesi (2010). **Brezilya ve Türkiye, Küresel Dünyanın Yükselen Devletleri**, TÜSİAD Dış Politika Forumu Araştırma Raporu, İstanbul.
- Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (2012). **Brezilya Ülke Bülteni**, Şubat 2012.
- International Labour Office (2009). **Decent Work Country Profilem Brazil**, Geneva.
- İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri (2011). **Tekstil Pazarı Olarak Brezilya**, İTKİB Genel Sekreterliği, İstanbul.
- Kiper, S. (2012). “Brezilya Ekonomisi”, *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi.
- Şen, E. (2013). **Brezilya Ülke Raporu**, Ekonomi Bakanlığı, Ankara.
- <https://www.cia.gov/>
- <http://www.ekonomi.gov.tr/>
- <http://www.wikipedia.org.tr/>
- <http://www.secex.org/>